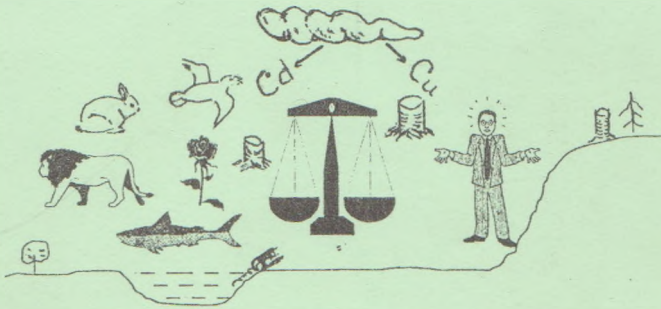

І.М. Волошин

ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Львів-2002

Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет
імені Івана Франка

І. М. Волошин

ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Курс лекцій

Друкується за рекомендацією
вченої ради географічного факультету
Протокол № 12 від 12.06.2002

Львів 2002

Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка

Волошин І.М. Основи екологічної експертизи: Навчальний посібник. — Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2002. — 82 с.

У курсі лекцій викладено загальні вимоги до проведення екологічної експертизи будівництва окремих господарських об'єктів (розширення і будівництво підприємств, магістральних шляхів, кар'єрів, водоймищ) та типовий зміст екологічної оцінки зони господарської діяльності, етапи дослідження з врахуванням сучасного екологічного стану окремих компонентів природи та довкілля.

В посібник включені також законодавчі акти про екологічну експертизу та експертне заключення про причини катастрофічного паводка в Закарпатській області 1998 року.

Для студентів географічних та екологічних спеціальностей, аспірантів, викладачів.

Табл..1. Рис. 19.
Рецензент: канд.філос.наук,
доц. М.М. Назарук
(Львів: нац. ун-т. ім. Івана Франка)

© І.М. Волошин, 2002

1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЕКСПЕРТИЗИ

Екологічна експертиза – це оцінка ступеня екологічного ризику і безпеки від розміщення (розширення) промислового чи іншого господарського об'єктів, відповідність об'єктів, що піддаються експертній оцінці, вимогам екологічного законодавства, санітарним і будівельним нормам, обґрунтованості заходів щодо охорони довкілля та здоров'я населення.

Мета екологічної експертизи – сприяти державній політиці попередження деградації природно територіальних комплексів під час здійснення природокористувачами своєї господарської діяльності, а також відновленню і поліпшенню довкілля в тій частині держави де є складний екологічний стан:

- висвітлювати екологічні наслідки здійснення запланованої діяльності в досліджуваному регіоні, вивчати й аналізувати можливі альтернативи досягнення цієї мети за допомогою інших напрямків господарського розвитку;
- оцінювати ефективність передбачуваних заходів й попереджати (зменшувати) можливі негативні наслідки для довкілля, здоров'я і благополуччя населення до прийняття рішення про здійснення господарського проекту.

Серед загальних вимог до експертної оцінки довкілля (ЕОД) важливе значення має підготовка відповідних картографічних, літературних і фондových матеріалів:

- збір і аналіз необхідної інформації про район розміщення госпоб'єктів;
- визначення джерел викидів і об'єктів впливу на довкілля;
- прогноз змін стану довкілля, динаміка впливу в часі;
- оцінка можливих аварійних ситуацій і їхніх можливих наслідків, ймовірність впливу;
- оцінка екологічних, соціальних і економічних наслідків;
- визначення способів зниження (попередження) негативного впливу, методів і контролю;
- визначення залишкового впливу наслідків від реалізації проекту;
- аналіз і вибір альтернативних варіантів, формування нових варіантів;
- проведення еколого-економічної оцінки проектів. Обґрунтування технічних і технологічних рішень будівництва (експлуатації, ліквідації, перебудови об'єкта);
- оцінка сировинної бази і енергії;

- дослідження кількісних характеристик відходів та оцінка сучасного стану довкілля (характеристика повітряного басейну, водного середовища, земель, що відводяться під об'єкти, повний опис природних умов);
- виявлення видів і об'єктів впливу господарських об'єктів кожного варіанта проекту, зокрема в разі здійснення початкової діяльності;

Організації, які проводять оцінку впливу на довкілля (ОВД) нових об'єктів, готують:

- обґрунтування проекту (потреба в продукції екологічної експертизи);
- принципи врахування інтересів громадян, окремих груп;
- обґрунтування схеми розміщення об'єктів,
- висвітлення та перелік розглянутих альтернативних досліджень, посилення на джерела досліджень, одержану інформацію;
- перелік та обґрунтування екологічних обмежень, використаних під час розроблення технічного обґрунтування проекту (ТОП), принципів формування екологічних, соціально-економічних критеріїв;
- короткий опис впливу запроєктованого впливу на довкілля. Опис альтернативних способів зниження рівня негативного впливу, програми майбутніх досліджень екологічної безпеки продукції.

2. ЗМІСТ ЕКСПЕРТНОЇ ОЦІНКИ ДОВКІЛЛЯ (ЕОД)

Оцінка впливу на довкілля – це визначення характеру і ступеня всіх потенційних видів впливу на природно-територіальний комплекс (ПТК), які зумовлені господарською діяльністю, а також очікуваних екологічних, економічних і соціальних наслідків від здійснення проектів забудови, розширення та функціонування промислових комплексів.

В основному зміст експертної оцінки довкілля ЕОД в регіоні, де планується господарська діяльність і передбачається зміна стану довкілля, обґрунтовується:

- метою і необхідністю запланованої діяльності;
- способами її здійснення;
- реальними альтернативами, включаючи і “нульовий” варіант (відмова від проекту);

- поданою характеристикою сучасного стану довкілля (на час дослідження) в районі;
- видами і рівнями впливу на довкілля за основними та альтернативними варіантами в умовах нормальної експлуатації та в аварійних ситуаціях;
- зміною параметрів стану довкілля у випадку здійснення запропонованих варіантів господарської діяльності, а також соціально-економічними наслідками, зумовленими екологічними причинами;
- заходами зі зменшення негативного впливу і зниження аварійних ситуацій (екологічного ризику);
- даними про залишкові рівні впливу і методи контролю;
- відомостями про сприяння створенню механізмів обліку та інтеграції екологічних пріоритетів і показників у процесі прийняття рішень про стратегію і реалізацію конкретних проектів господарського розвитку.

Система ЕОД включає:

- підготовку інформації про стан довкілля і її природних компонентів на момент початку планування передбачуваної діяльності;
- прогноз і оцінку можливого впливу запланованої господарської діяльності на підставі різних варіантів;
- прогноз “нового” стану довкілля в умовах використання різних варіантів, включаючи “нульовий” – відмова від певного виду діяльності;
- готування оцінювальних документів (розділів) і розглядання їх спеціалістами за участю громадських організацій;
- підготовку необхідної інформації для органів (осіб), які приймають рішення про здійснення запланованої господарської діяльності;
- розгляд взаємозалежних (інтеграційних) технічних, екологічних, соціальних і економічних показників господарського об’єкта, що проектується;
- варіантність проектних рішень, які забезпечують виконання економічних, екологічних вимог.

Важливе значення має вивчення регіональних особливостей довкілля. Їхній облік оцінюють з позицій:

- стану екосистеми і її стійкості до впливів, що виникнуть з моменту введення в дію об’єктів;
- перспектив соціально-економічного розвитку;

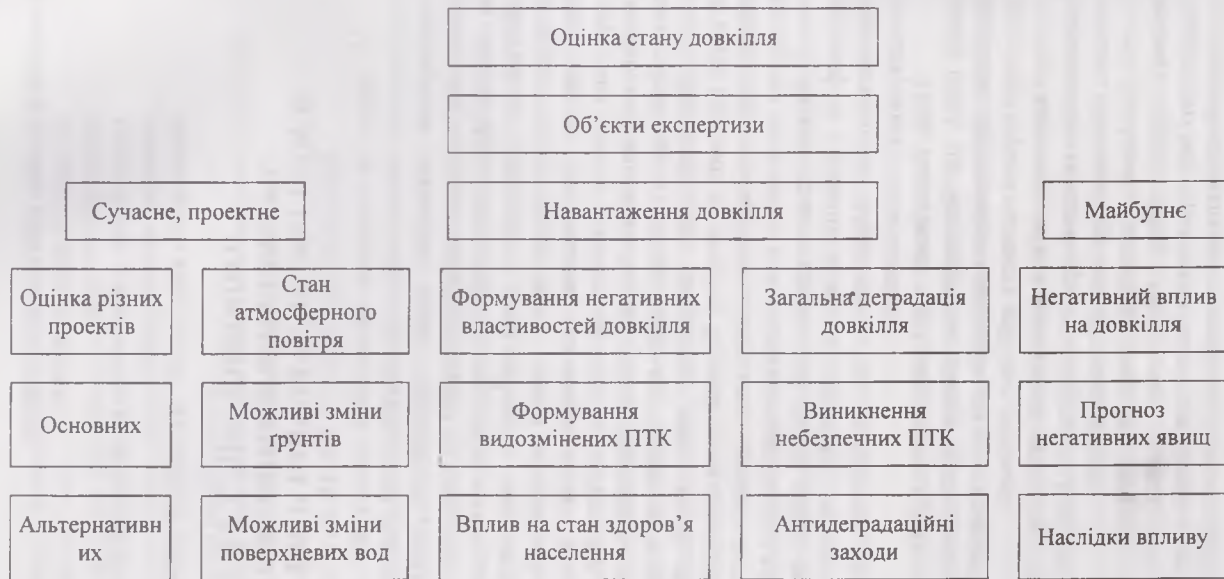

Рис. 1. Схема загального змісту експертної оцінки довкілля

Вивчення рельєфу здійснюється з врахуванням співвідношення рельєфу і джерел забруднення; форма рельєфу (рівнина, схил, котловина, гірська система); рельєф і місцева циркуляція повітряних мас, у тому числі так званих “динамічних труб”; рельєф і транскордонне перенесення повітряних мас, перерозподіл і акумуляція шкідливих речовин; рельєф і перерозподіл поверхневих річкових, снігових, дощових вод; рельєф і розвиток ерозії, дефляції, селевих потоків, зсувів, карстових явищ; вітровалів. Тобто, головна мета вивчення рельєфу полягає у встановленні закономірностей розподілу, розсіювання шкідливих речовин, розподіл їх з геохімічними потоками; розвиток сучасних і майбутніх негативних явищ (рисунк 3).

Оцінка кліматичних особливостей

Серед важливих характеристик клімату описується розподіл температурного режиму (середньорічних, середньомісячних) осінніх, весняних та літніх кліматичних показників та пов’язаних з ними кліматичних явищ.

Особливо детально вивчається розподіл вітрів за розою вітрів. Головне завдання в цьому випадку полягає у визначенні атмосферної циркуляції та розсіюванні шкідливих речовин; визначення зон можливого найбільшого забруднення, руху забруднених атмосферних мас.

Визначається також можливий зв’язок між рельєфом, кліматичними факторами; перерозподіл речовин у зв’язку з особливостями будови поверхні (котловинний, терасовий; наявність прохідних долин).

Опис клімату доповнюється розою вітрів, яка дає можливість виявити зони розсіювання шкідливих речовин залежно від напрямку вітру в річному циклі (табл. 1, рис. 4):

Середня річна повторюваність напрямку вітру в румбах, %

Напрямок	Пн	Пн.сх	Сх	Пд.сх	Пд	Пд.зх	Зх	Пн.зх	Штиль
Річна повторюваність вітрів	6	7	9	17	11	13	22	15	19
Літо	7	7	5	7	9	14	31	20	-
Зима	4	6	9	16	12	18	23	12	-

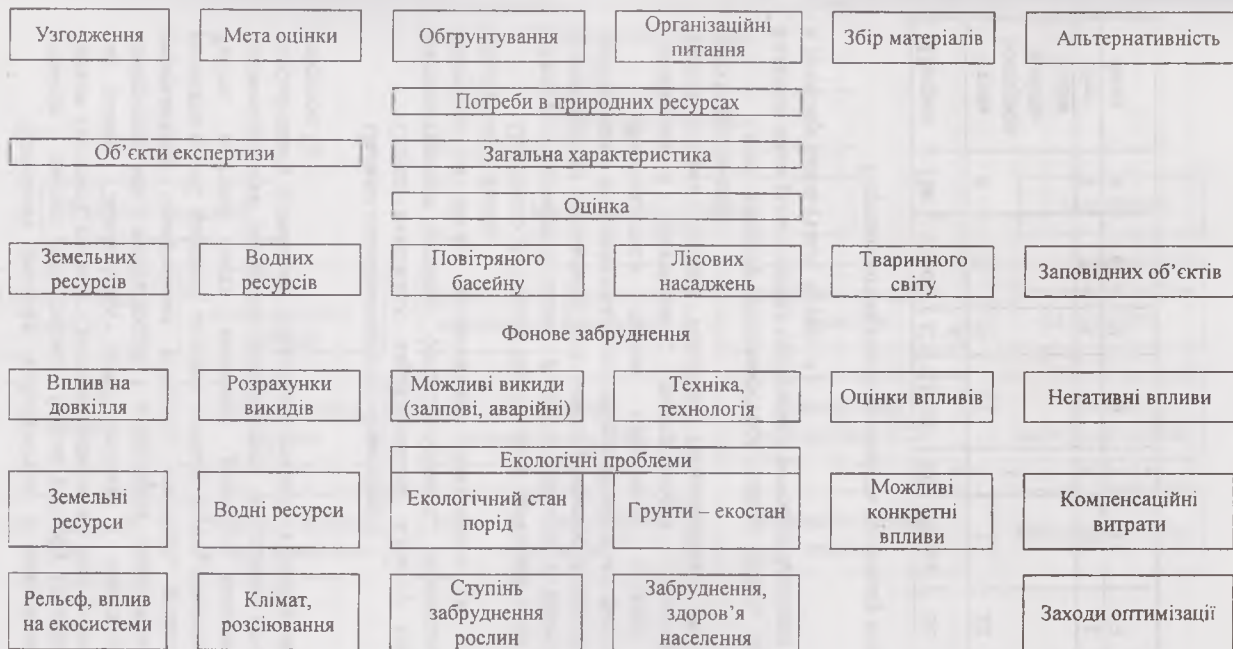

Рис. 2. Схема типового змісту експертної екологічної оцінки госпоб'єктів

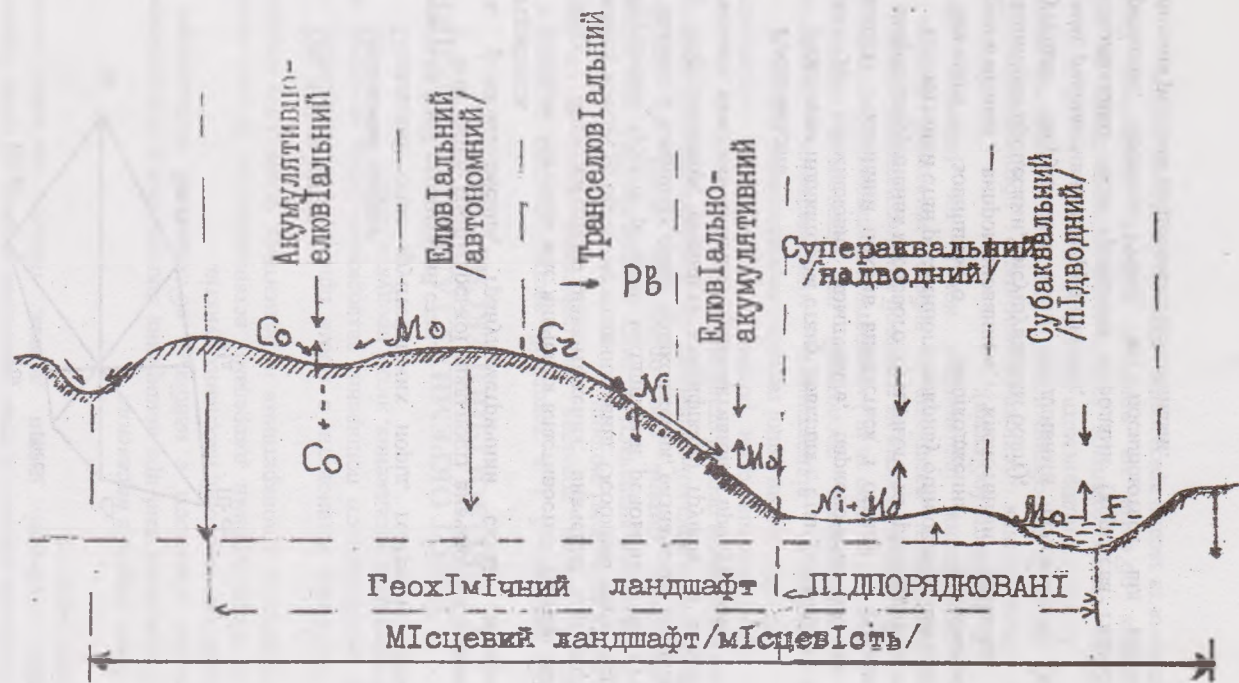

Рис.3. Основні типи елементарних ландшафтів

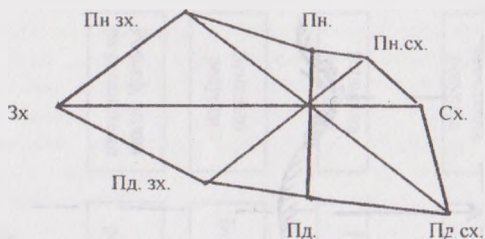

Рис. 4. Роза вітрів

Ґрунтовий покрив

Подальший опис ґрунтовірних порід, географія поширення. Визначається їхній екологічний стан.

У зоні зміни господарської діяльності вивчаються основні типи ґрунтів, розповсюдження, гранулометричний склад, морфологічна характеристика.

Важливе значення має вивчення властивостей ґрунтів: загальних, природних і антропогенного навантаження; вивчення зон поширення еродованих земель та інших негативних явищ. Особлива увага звертається на забруднення ґрунтів різними шкідливими речовинами на сучасному етапі: наявність зовнішніх ознак пошкодження, визначення інгредієнтного складу забруднювачів, наявність класифікації ґрунтів за екологічними показниками, важкими металами, радіоактивними продуктами.

Рослинність

Важливим індикатором стану довкілля є стан рослинного покриву в межах дії промислових комплексів, парково-вуличної та лісової рослинності. Рослинний покрив вивчається з огляду на розміщення її щодо джерел забруднення місцевого, сусіднього та трансграничного типу.

Екологічний стан рослинного покриву оцінюється шляхом:

- вивчення зовнішнього пошкодження (високочастотним електромагнітним випромінюванням, кислотними дощами, пилом, гравітаційними процесами, висушуванням боліт);
- внутрішнє забруднення лісів шкідливими речовинами (важкими металами, радіоактивним забрудненням);
- пошкодженням лісів грибними породами (коренева гниль, грибні захворювання, соснова губка), які посилюються від інтенсивного забруднення різними шкідливими речовинами.

Детально вивчається стан заповідних лісових об'єктів. Паркового заповідання; культові іменні дерева, парки; пам'ятки культури історичного значення.

Стан здоров'я населення

Статистичні дані про поширення захворювань у зоні розширення господарської діяльності є найбільш об'єктивними показниками про екологічний стан території, населених пунктів.

За літературними джерелами встановлюється зв'язок окремих типів захворювань з конкретними інгредієнтами, розподілом повітряних мас.

Необхідно встановити, з якими природними складовими тісно пов'язані закономірності поширення захворювань (вода, повітряні маси, ґрунти, рекреаційні насадження, лісові продукти тощо).

5. ЗМІСТ ОКРЕМИХ СТАДІЙ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

На рисунку 5 і в текстовій частині подано основні стадії підготовки і оцінки довкілля на сучасному етапі та в умовах запроєктованої діяльності людини.

Положенням визначається зміст матеріалів ОВД для основних стадій вирішення питань про організацію нової або додатково здійснюваної господарської діяльності. До головних розділів проведення екологічної експертизи першої стадії відносять:

- розроблення схем розвитку і розміщення підприємств і об'єктів тієї чи іншої галузі на перспективний період;
- внесення відповідними міністерствами, відомствами організаціями пропозицій про створення (розширення, реконструкцію та ін.) конкретних підвідомчих їм підприємств або інших об'єктів на території адміністративної одиниці;
- підготовку матеріалів з вибору земельних ділянок для розміщення будівництва нових чи розвитку діючих підприємств (об'єктів);
- розроблення техніко-економічного обґрунтування (ТЕО, проектів чи робочих проектів будівництва нових або розвитку існуючих підприємств (об'єктів);

Друга стадія охоплює узагальнену характеристику та оцінку впливу нових об'єктів на природні об'єкти, повітряний басейн, лісонасадження та засади врахування інтересів населення регіону.

Третю стадію відносять до найбільш важливої, адже вона включає безпосередні відомості про потреби нових об'єктів у водопостачанні, об'єми викидів та їхню характеристику і висновки про доцільність будівництва об'єктів господарської діяльності.

6. ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ВПЛИВУ ПОЛЮТАНТІВ НА ДОВКІЛЛЯ

Положення призначене для орієнтації замовників документації і проєктувальників щодо вимог експертних підрозділів системи МЕРП України щодо змісту і складу матеріалів ОВД. Воно має бути враховане усіма організаціями, що виступають як замовники об'єктів на території України; для застосування проєктними інститутами при розробленні документації стадій ТЕР, ТВО; проєкт і робочий проєкт мають використовуватися експертними підрозділами системи екобезпеки України в разі оцінки якості матеріалів ОВД.

Обов'язковість розроблення ОВД

ОВД є обов'язковим елементом у всіх стадіях розроблення проєктних рішень для господарської і іншої діяльності, здійснення якої може вплинути на стан природних ресурсів, здоров'я, умови життя сучасного і майбутніх поколінь.

Матеріали ОВД потрібно подавати на державну екологічну експертизу в складі ТЕО (ТЕР) і проєктно-кошторисної документації.

Основні документи, що регламентують підготовку ОВД. Розроблення матеріалів ОВД має здійснюватись відповідно до вимог Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" (25.06.1991р.), Закону України "Про екологічну експертизу" (09.02.1995 р.)

Крім цього, згадані закони можуть доповнюватися розпорядженнями Міністерства екології і природних ресурсів України.

До складу схем (планів) розвитку і розміщення продуктивних сил, галузей народного господарства чи галузей промисловості, районного планування, розвитку промислових зон, генеральних планів промислових вузлів, упорядкування існуючої забудови промрайонів, населених пунктів, генеральних планів населених пунктів та подібних матеріалів, як правило, має бути включена попередня узагальнена (в масштабах республіки, регіону, області, району) оцінка впливу на довкілля.

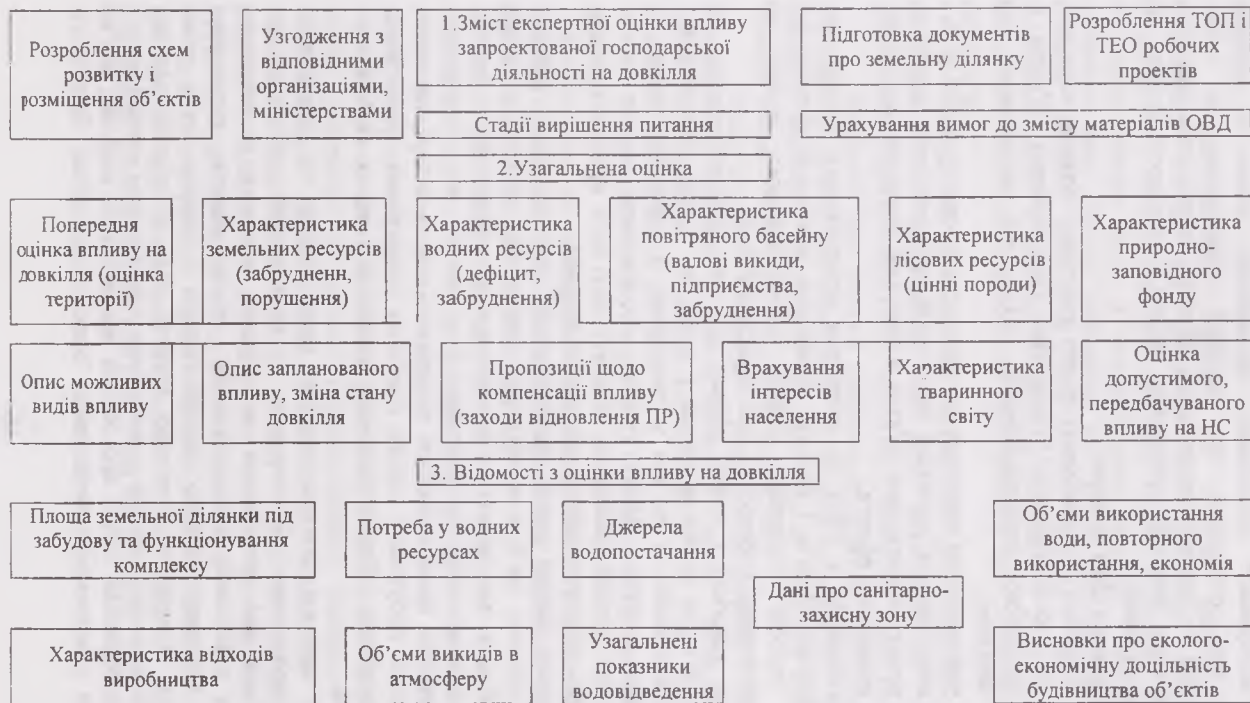

Рис. 5. Схема основних стадій проведення експертизи запланованої господарської діяльності

У матеріалах пропозицій організацій, відомств, органів планування про створення на території підвідомчих їм нових промкомплексів та інших господарських об'єктів, чи розвитку існуючих необхідно давати коротку орієнтовну оцінку можливого впливу на оточуюче середовище.

Орієнтовна ОВД включає:

- відомості про приблизну площу земельних ділянок, відведену для пропонованого будівництва (розширення) об'єктів із загальною характеристикою угідь, які заплановані під забудову;
- узагальнюючі висновки про еколого-економічну доцільність і допустимість реалізації пропозицій про створення нового чи розвиток існуючого об'єкта й очікувані позитивні соціально-економічні ефекти.

Документація з ОВД та матеріали попереднього погодження місця розміщення об'єкта і проекту відведення земельної ділянки, які включають основні показники оцінки передбачуваного впливу на оточуюче середовище, охоплюють такі характеристики.

Точні кількісні і якісні оцінки ділянок, запропонованих для розміщення об'єктів (загальна площа і поділ на ті, що відводяться у постійне користування, і ті, що у тимчасове, з характеристикою по угіддях, типах ґрунтів, вмісту гумусу, еродованості, кутах нахилу рельєфу, групах лісових насаджень, бонітету лісу, його видового складу, віку насаджень, наявності мисливських видів тварин).

Загальна оцінка стану навколишнього середовища в районах розміщення ділянок, де будуть збудовані заплановані об'єкти, у радіусі 1000 м від її меж, має включати характеристику забрудненості ґрунтів, природних водних об'єктів, ґрунтових і підземних вод, повітряного басейну, відомості щодо наявності порушених земель і відпрацьованих кар'єрів, звалищ побутового сміття, полігонів складування промислових відходів, заповідних об'єктів будь-яких категорій і інших специфічних особливостей.

Дані про всі основні можливі види впливу на навколишнє природне середовище будівництва і експлуатації об'єктів, що передбачаються для розміщення на обраних ділянках (з поданням узагальнених показників водопостачання і водовідведення, визначення конкретних можливих джерел водопостачання і водойм, куди може здійснюватись відведення очищених стічних вод, показників валових викидів забруднюючих речовин в атмосферу з виділенням специфічних і токсичних інгредієнтів, даних про об'єми промислових відходів, що не можуть бути утилізовані і можливість їхнього екологічно безпечного

складування, інші види впливу – залежно від особливості розміщення об'єктів).

Характеристику рішень, які будуть запропоновані для компенсації шкоди, що неминуче буде нанесена доквіллю після будівництва і експлуатації об'єктів, що будуть збудовані (поліпшення малопродуктивних угідь з використанням знятого з місця забудови родючого шару ґрунту, здійснення всіх видів протиерозійних заходів, садіння зелених насаджень, благоустрій території зон відпочинку, виконання робіт з берегоукріплення, розчищення і днопоглиблення на водоймах, залуження і заліснення прибережних смуг, розведення дичини, риби та ін.).

Узагальнені висновки про ступінь вірогідного впливу об'єктів, які передбачені до розміщення, на стан навколишнього природного середовища і про можливі зміни його якості внаслідок цього впливу.

Висновки про основні соціально-економічні наслідки створення на обраній ділянці запланованого господарського об'єкта (врахування інтересів місцевого населення, що проживає на території міста, району, області, в межах яких буде розміщено цей об'єкт).

Невід'ємною частиною техніко-економічних обґрунтувань (розрахунків), проектів і робочих проектів є розділ “Комплексна оцінка впливу запланованої господарської діяльності на стан навколишнього середовища і природних ресурсів”.

Комплексна ОВД у складі ТЕО (ТЕР), проектів, робочих проектів включає:

- відомості про організації, які виконували роботи з підготовки матеріалів ОВД на субпідрядні і про структурні підрозділи генпроектувальника, що брали участь у їхньому розробленні;
- матеріали обґрунтування потреб у продукції запроєктованого промислового об'єкта, що розкривають мету і визначають необхідність реалізації проекту, з посиланням на документи, на підставі яких розроблявся проект;
- відомості про альтернативні варіанти вирішення народногосподарської задачі, розглянуті у процесі передпроектного вивчення питання і безпосередньо проектування, включаючи можливості створення аналогічних виробництв в інших місцях, у складі інших підприємств, за рахунок розширення і розвитку уже діючих потужностей подібного профілю, шляхом купівлі продукції з імпорту і т. п.;
- стислу інформацію щодо масштабів і деталізації досліджень, проведених при підготовці матеріалів ОВД, відомості про джерела інформації, що використані при роботі над матеріалами ОВД;

– дані про екологічні обмеження, враховані при проектуванні (необхідності і можливості заняття найменш цінних земельних угідь і збереження орних земель, лісів і ґрунтів, рекреаційних зон і т.д., погодження із водопостачанням і водовідведенням, нормативами гранично допустимих викидів та ін.);

– визначення найважливіших показників (критеріїв) екологічної, соціально-економічної оцінок – перелік оцінених у проекті видів впливу підприємств на природне середовище і змінюваних у зв'язку з цим показників якості цього середовища (зміни стану повітряного і водного басейну, ґрунтового покриву, флори і фауни, запасів корисних копалин, підземної гідросфери та ін.), основних соціально-економічних аспектів життя місцевого населення, що зазнають змін під впливом будівництва і експлуатації підприємства, а також тих, що не розглядалися у проекті із зазначенням причин цього;

– повний перелік розглянутих у проекті соціально-економічних аспектів (участь організацій – замовника чи підприємства – у розвитку місцевої інженерної інфраструктури: доріг усіх класів і призначення, водопровідних і каналізаційних комунікацій, електромереж, об'єктів зв'язку і т.ін.; у будівництві і розширенні об'єктів соціальної інфраструктури: медичних закладів, клубів, кінотеатрів, бібліотек, стадіонів і т.ін., у будівництві житла, передбачення використання частин продукції підприємства для задоволення потреб місцевого населення, місцевої промисловості і сільськогосподарського виробництва, можливості зростання професійно-освітнього рівня працездатної частини місцевого населення, що може бути знята в будівництві і в експлуатації підприємства, забезпечення зайнятості населення в умовах ринкової економіки, надання пільг у питаннях користування електроенергією, газом, вугіллям і т.д.);

– матеріали безпосереднього аналізу впливу будівництва і функціонування запроектованих об'єктів на довкілля.

До складу попередньої узагальненої ОВД схем має також входити:

– загальна стисла оцінка стану довкілля територій, що будуть перебувати під впливом передбачуваної схемою господарської діяльності, зокрема: характеристика земельних ресурсів і ґрунтів щодо задіяння їх для сільсько- і несільськогосподарського використання, динаміки зміни площ сільгоспугідь і, особливо, ріллі, забрудненості ґрунтів шкідливими для довкілля елементами, наявність порушених земель, їхніх рекультивованих площ (рис.6, 7);

– характеристика водних ресурсів щодо загальних запасів (поверхневих і підземних вод), наявність або відсутність дефіциту, ступеня

забрудненості, основних причин і джерел забруднення, захищеності від забруднення (для підземних вод) (рис. 8);

– загальні показники потреби у водних ресурсах (для господарсько-побутових і технічних цілей);

– дані про можливі джерела водопостачання;

– узагальнені показники водовідведення;

– короткі дані про водойми, куди будуть відведені стічні води;

– відомості про кількість і потужність передбачуваних водооборотних систем, показники можливої економії свіжої води за рахунок їхнього застосування;

– характеристика повітряного басейну щодо його забрудненості (наявність даних про фонове забруднення повітряного басейну в населених пунктах), наявність підприємств-забруднювачів у межах територій, що розглядаються, динаміка валових викидів шкідливих речовин в атмосферу з розподілом за агрегатним станом і основними інгредієнтами;

– характеристика лісових і інших рослинних ресурсів у межах територій, що доповнюються схемами лісових площ, їхньої зміни, основних показників (групи лісів, бонітет і т.ін.), наявності рідкісних і зникаючих видів рослин, що особливо охороняються, занесених до Червоної книги (рис. 9);

– характеристика природно-заповідного фонду в межах територій, на які розповсюджуються проектні схеми розбудови нових об'єктів, заповідних об'єктів усіх категорій, розміщення їх поблизу підприємств або об'єктів галузей, що розглядаються, взаємного розміщення запланованих до заповідання територій і намічених до будівництва підприємств (рис. 10);

– характеристика тваринного світу та його загальна фауністична цінність на території, що розглядається, наявність у їхніх межах ареалів існування цінних мисливських видів фауни, відповідних мисливських угідь, близькості їх до запланованих та існуючих підприємств галузі, наявність рідкісних і зникаючих видів тварин, що особливо охороняються, занесених у Червону книгу.

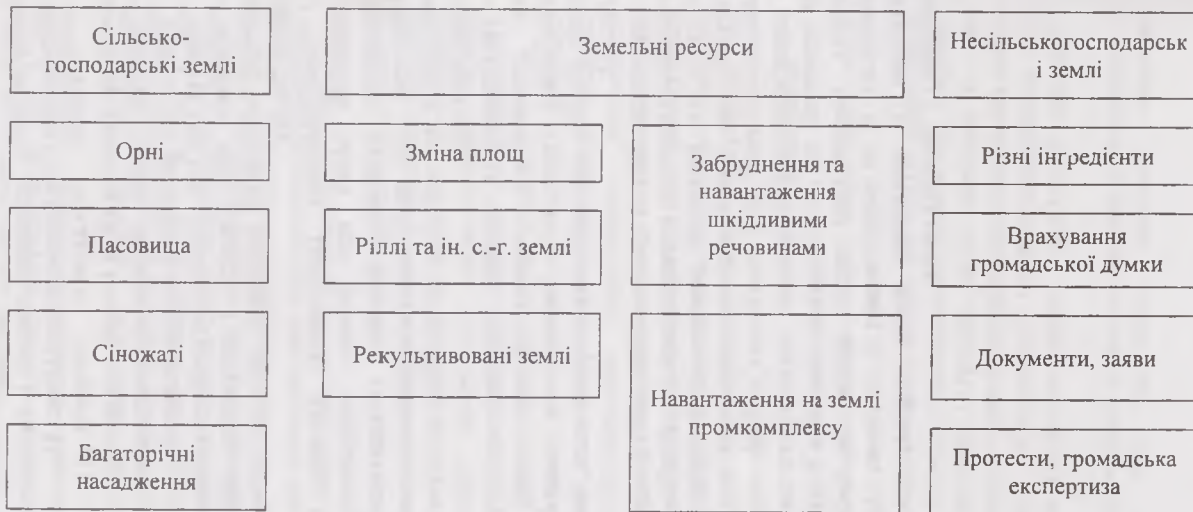

Рис.6. Вивчення земельних ресурсів у зоні запланованої діяльності

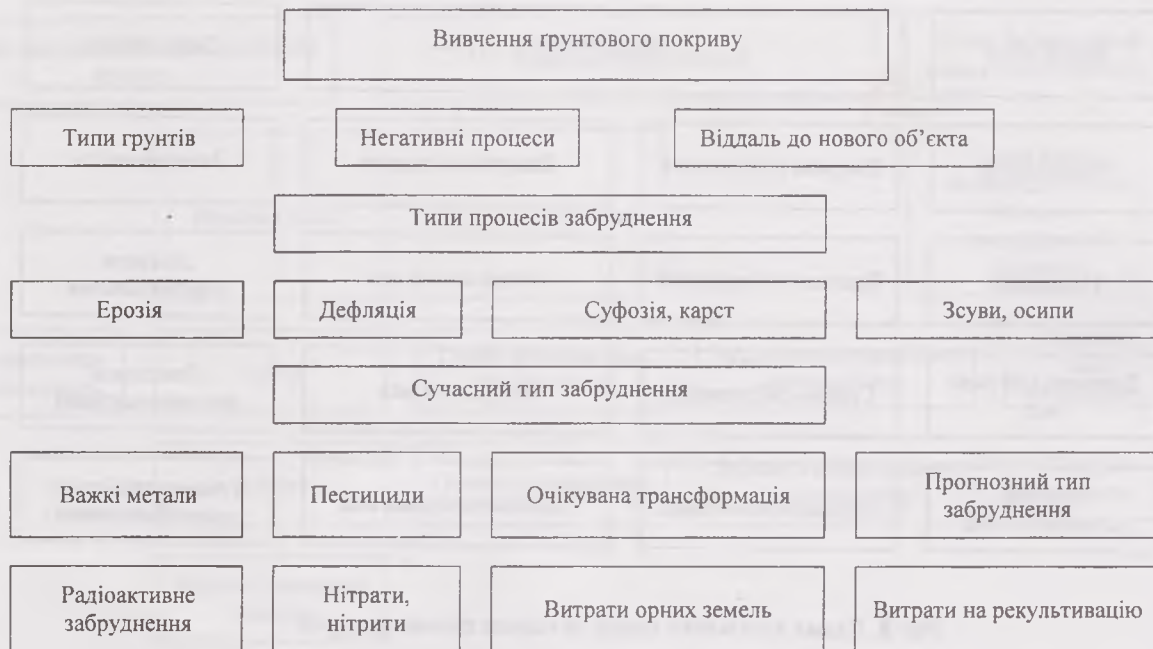

Рис.7. Схема екологічної оцінки ґрунтового покриву

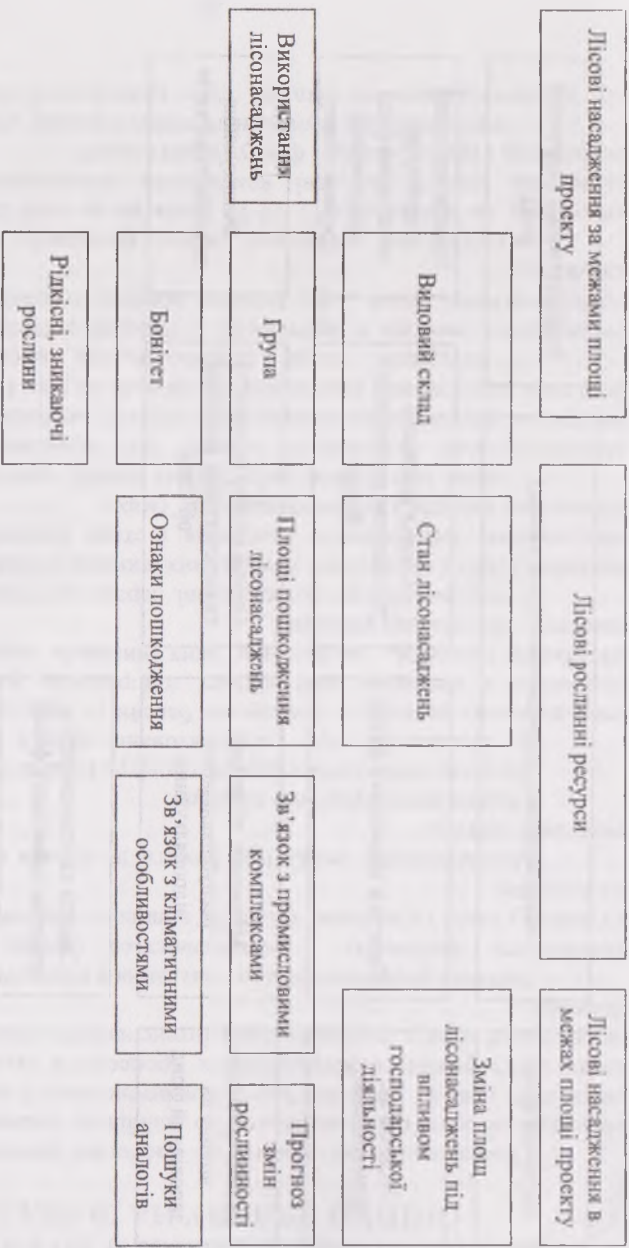

Рис. 9 Схема загальної оцінка лісових насаджень

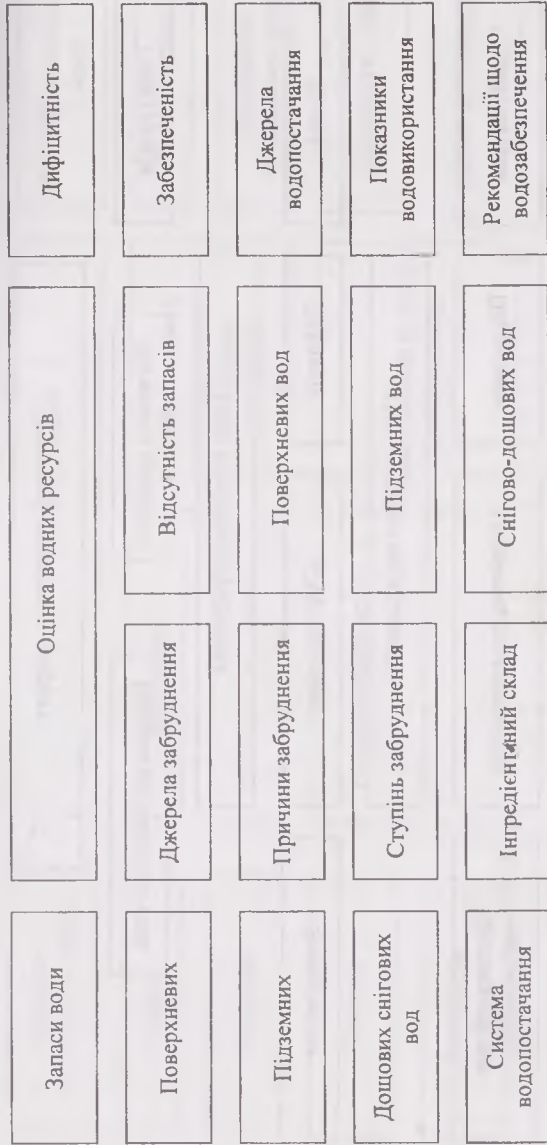

Рис. 8. Схема загального опису та оцінки водних ресурсів.

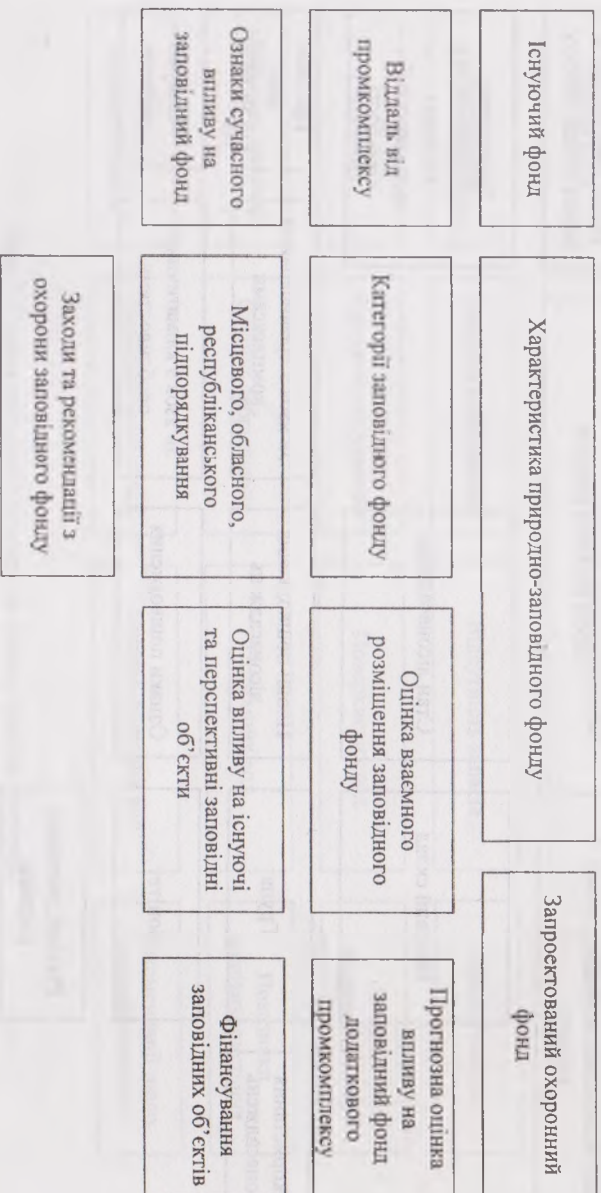

Рис. 10. Схема опису природно-заповідного фонду

7. ПРИРОДООХОРОННІ ВИМОГИ ДО ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОЦІНКИ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ

Природоохоронні вимоги до проектної документації розбудови господарських об'єктів відносять до найбільш важливих. Адже тільки виконання певних умов під час зміни інтенсивності впливу на довкілля дасть змогу уникнути деградаційних процесів та катастрофічних явищ, екологічних криз у зоні посилення інтенсивності впливу на компоненти довкілля.

Метою природоохоронного завдання є екологічна оцінка кожного компоненту ландшафту і встановлюється ступінь забруднення на сучасному етапі та можливі зміни під впливом додаткового навантаження на довкілля.

Покомпонентні екологічні вимоги до оцінки подані у схемах та текстовій частині.

Оцінка атмосферного повітря.

Загальна оцінка атмосферного повітря складається з:

- відомостей про запроєктовані об'єми валових викидів забруднюючих речовин у повітряний басейн (з даними всіх інгредієнтів) порівняно з викидами уже діючих підприємств подібного профілю, детальних пояснень, за рахунок яких чинників заплановано досягти зниження об'ємів цих викидів;

- інформації про розрахункові параметри гранично допустимих викидів (ГДВ) і тимчасово погоджених викидів (ТПВ) та обґрунтувань допустимості для здоров'я населення і стану оточуючого середовища впливу цих викидів у запроєктованих об'ємах;

- даних про фонове забруднення атмосферного повітря у районі запроєктованого будівництва (мають бути враховані при підготовці матеріалів відповідно до попереднього абзацу); необхідну інформацію про інші типи забруднення атмосфери узагальнено на рис. 11.

- матеріалів щодо запропонованих проектом заходів з регулювання викидів в атмосферу в періоди особливо несприятливих метеорологічних умов і до їхнього повного припинення в аварійних ситуаціях.

- орієнтовно прогнозованої оцінки можливого впливу викидів в атмосферу на перспективу у 10-15 років як на стан здоров'я місцевого населення, так і на різні компоненти оточуючого середовища – водоймища і ґрунти, флору і фауну (через опади);

- інформації про ступінь негативного впливу викидів в атмосферу від запроєктованого об'єкта на стан врожайності сільгоспкультур на

прилеглих територіях, на чистоту і якість вирощувані на цій території сільгосппродукції;

– даних про запроєктовані заходи з зниження негативного впливу на оточуюче середовище викидів в атмосферу, уникнення яких на сучасному рівні розвитку техніки неможливе – такі, як створення на промшлядках у межах санітарно-захисної зони, на прилеглих міських територіях нових зелених насаджень, стійких до впливу викидів запроєктованого об'єкта і здатних ефективно виділяти кисень в атмосферу (підбирати найбільш придатні види дерев і чагарників, трав'яні суміші для газонів у кожному випадку відповідно до рекомендацій наукових організацій).

Оцінка земельних ресурсів охоплює:

– характеристики короточасного впливу (період здійснення будівельних робіт на ділянках, що відводяться у постійне і тимчасове користування – зняття родючого шару і його переміщення, забруднення території будівельними відходами і т.п); безперервного (постійного) впливу у період експлуатації об'єкта – це скорочення площі земель, що використовуються у сільськогосподарському виробництві, спричинені цим економічні збитки, погіршення якості сільгоспугідь на прилеглий до об'єкта території внаслідок збільшення дрібноконтурності полів, через створення нових під'їздів залізничних шляхів, автодоріг і інших елементів інженерної інфраструктури, а також забруднення ґрунтів на цих територіях в результаті функціонування об'єкта, підтоплення земель, що виникає при невдалих інженерних розрахунках та ін., аварійного впливу (у період виникнення і розвитку різних можливих аварійних ситуацій, пов'язаних з негативним впливом на прилеглу місцевість – таким, як затоплення стічними водами, забруднення землі нафтопродуктами і різними хімічними сполуками та ін.) (рис.12);

– пропозиції щодо можливості зменшення негативного впливу та певної компенсації шкоди, яка буде нанесена (за рахунок скорочення необхідних для забудови площ шляхом найбільш раціонального компонування передбачених до будівництва об'єктів, раціонального і ефективного використання знятого родючого шару ґрунту для підвищення родючості малопродуктивних угідь, рекультиватії землі, благоустрою території і т.ін.);

– характеристик можливого впливу на надра (при створенні систем для закачування промислових стічних вод і рідких відходів у підземні пласти-колектори, захоронені у природних і штучних підземних порожнинах різних відходів, при будівництві підземних сховищ різних матеріалів і сировини).

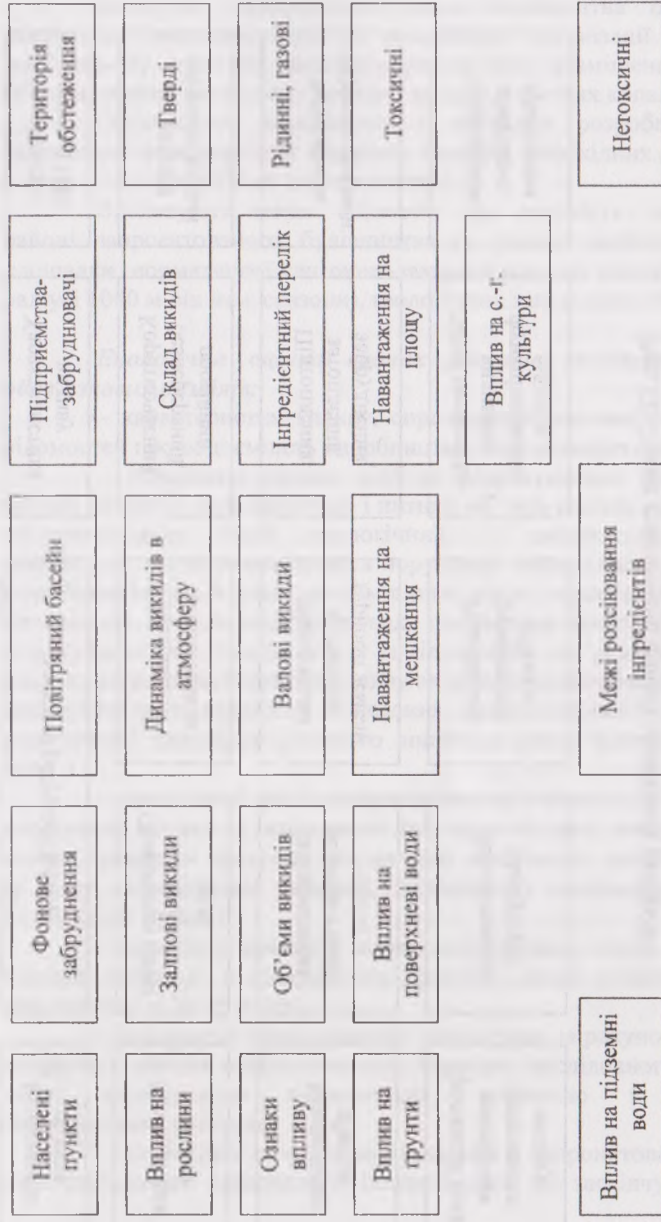

Рис. 11. Схема опису ступеня забруднення повітряного басейну

Аварійність і вплив на ПТК	Характеристика впливу	Земельні ресурси і ґрунти	Будівництво об'єкта
Заготилення стічними водами	Короткочасний, безперервний, постійний	Погіршення якості земель	Скорочення площ с.-г. угідь
Забруднення нафтопродуктами	Підгоплення, загоплення, забруднення	Формування дрібнокон-турності земель	Використання ролічного шару ґрунту
Забруднення хімічними продуктами	Забруднення під впливом функціонування об'єкта	Рациональне розміщення об'єктів	Регулювання, благоустрій
			Пропозиції щодо зменшення негативного впливу

Рис. 12. Схеми екологічної оцінки земельних ресурсів

Примітка. ПТК – природно-територіальні комплекси

Водночас визначається вплив будівництва об'єкта і його інженерної інфраструктури на можливість організації видобування у майбутньому корисних копалин у районі його розміщення (за наявності затверджених у належному порядку запасів корисних копалин).

Оцінюються можливості і наслідки розроблення кар'єрів, загальноороз-повсюджених корисних копалин, необхідних для будівництва запроєктованого об'єкта (підприємства).

Враховують також відомості про наявність чи відсутність у районі запроєктованого будівництва (у межах необхідної для нього площадки, нормативної санітарно-захисної зони на прилеглий території у радіусі 1000 м від меж санзони), геологічних заповідних об'єктів.

Екологічна оцінка водних ресурсів складається з таких обов'язкових розділів:

– характеристик впливу, спричинених водопостачанням об'єкта, відомостей про водоемність виробництва, яке проєктується;

– показників впливу відбору розрахункових (для задоволення потреб об'єкта у воді технічній і питній) об'ємів води із зони будівництва: обґрунтовується їхній екологічний і санітарно-гігієнічний стан (вказується, чи можлива загроза порушення нормального гідрологічного, гідробіологічного й інших режимів ріки, озера, водосховища, чи можливе вичерпання запасів підземних вод, погіршення їхньої якості внаслідок підтягування вод іншого складу із гідравлічно пов'язаних горизонтів, чи реальна загроза негативного впливу запроєктованих водозаборів на умови водопостачання місцевого населення, життєдіяльності лісів та іншої рослинності внаслідок суттєвого зниження рівня ґрунтових вод та ін.) (рис. 13);

– пропозицій щодо попередження або мінімізації вказаних вище негативних проявів, а також даних про запроєктовані заходи з компенсації шкоди природнім ресурсам, вплив яких неможливо повністю виключити (у тому числі збитків рибному господарству водоймищ при створенні водозаборів на них);

– відомості, вказані в попередніх пунктах, мають розглядатись у часовій динаміці, з урахуванням прогнозу щодо розвитку ситуації на перспективу у 10-15 років;

– інформації щодо економії свіжої води за рахунок впровадження оборотних систем водопостачання, повторно-последовного використання води, застосування неводоемних, порівняно з традиційними, технологічних процесів;

– даних про вплив водовідведення з запроєктованого об'єкта на стан оточуючого середовища (подають дані, що засвідчують, наскільки,

порівняно з діючими об'єктами подібного профілю, буде зменшення впливу на водні об'єкти за рахунок скорочення проектного об'єму водовідведення промислових, поверхневих, дренажних, шахтних, кар'єрних стічних вод шляхом застосування сучасних вискоелективних очисних споруд, здатних забезпечувати очищення стічних вод до показників, що дають змогу використовувати їх для задоволення потреб у воді виробництва і роблять недоцільним скиданням їх у водоймища (рис. 14);

– відомостей про негативний (забруднюючий, засолуючий, опріснюючий та інші впливи на водні об'єкти) усіх категорій стічних вод запроєктованого об'єкта, уникнути якого на сучасному рівні розвитку науки і техніки неможливо (одночас виділяють соціально-економічні наслідки цього, бо погіршення якості води, що буде надходити з річки для централізованого водопостачання нижче за течією, веде до подорожчання очищення і водопідготовки на водозаборах, змін рекреаційного значення водоймищ, зменшення рибопродуктивності, вплив води погіршеної якості на стан земель і сільгоспкультур у межах впливу зрошувальних меліоративних систем, вода для яких забирається нижче створу скидання стічних вод запроєктованого об'єкта, обмеження на користування водою водоймищ для нагування худоби та ін.);

– пропозиції щодо зменшення негативного впливу водовідведення об'єкта за рахунок таких компенсаційних заходів, як розчищення русла ріки, днопоглиблювальні роботи, берегоукріплення, розчищення і впорядкування прибережних джерел, залужнення прибережних смуг, створення зелених насаджень на берегах водоймищ, будівництво об'єктів з риборозведення, створення штучних нерестовищ та ін. (рис. 15);

– даних про передбачені протиаварійні заходи і дії з локалізації впливу на довкілля в аварійних ситуаціях;

– пропозиції з мінімізації шкоди, що буде нанесена природному ландшафту і компенсації її (різні види рекультивациі кар'єрів і інших порушень природного рельєфу, що дають можливість створювати нові "природні" об'єктів на їхньому місці – наприклад, водойми, придатні для використання у рибогосподарських і рекреаційних цілях і т.п);

– прогнозу зміни стану підземної гідросфери, що виявляється в можливому зневодненні території, чи, навпки, у її підтопленні – внаслідок активного впливу на рельєф у разі розроблення кар'єрів, інтенсивного кар'єрного водовідливу, розробленні різних рудників, у випадках, коли інженерні споруди змінюють природні шляхи руху ґрунтоих і підземних вод та ін;

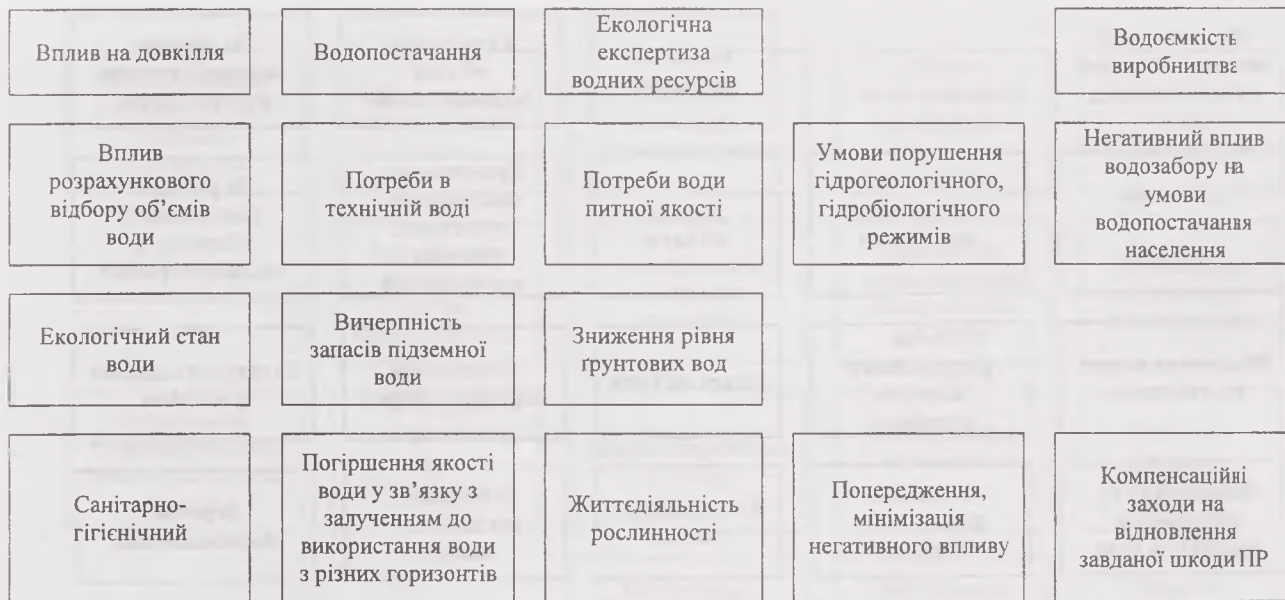

Рис.13. Схема екологічної експертизи водних об'єктів

Продовження схеми 13 на рис. 14, 15.

Примітка. ПР – природні ресурси.

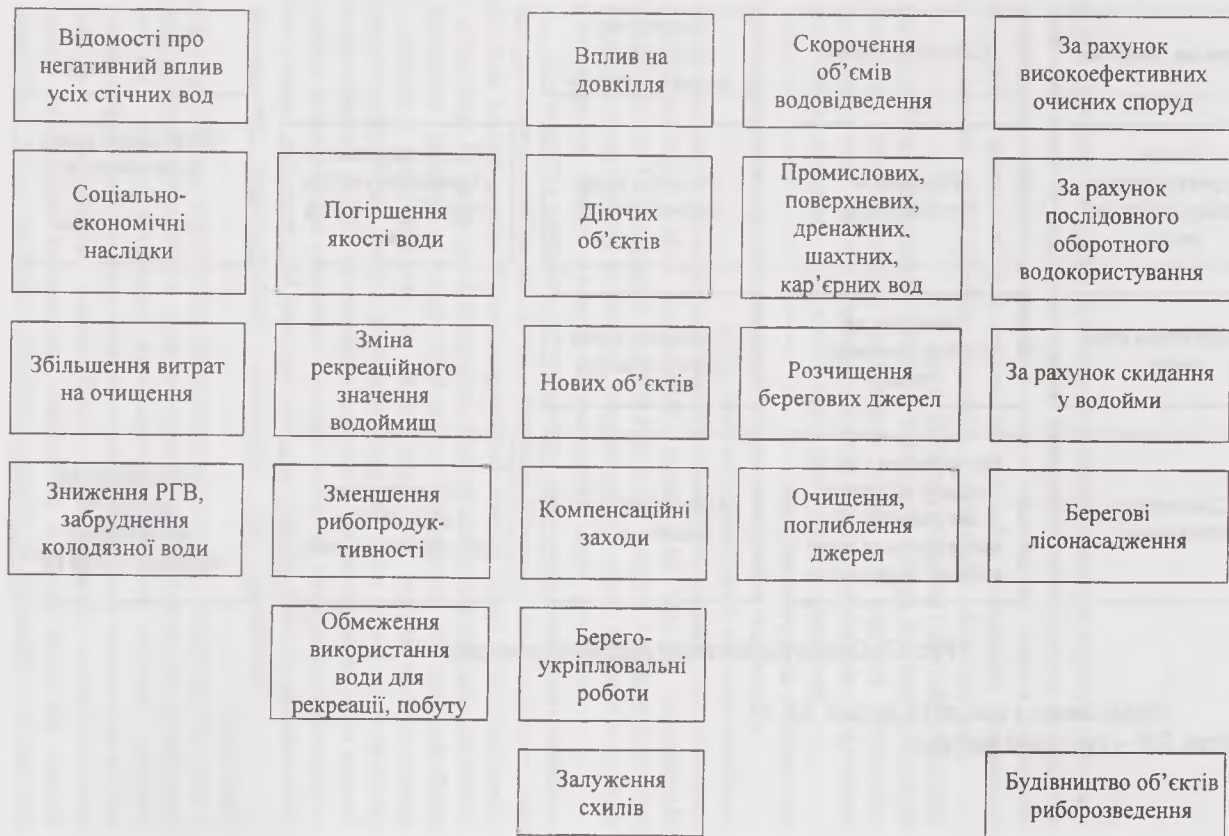

Рис. 14. Екологічна експертиза водних об'єктів

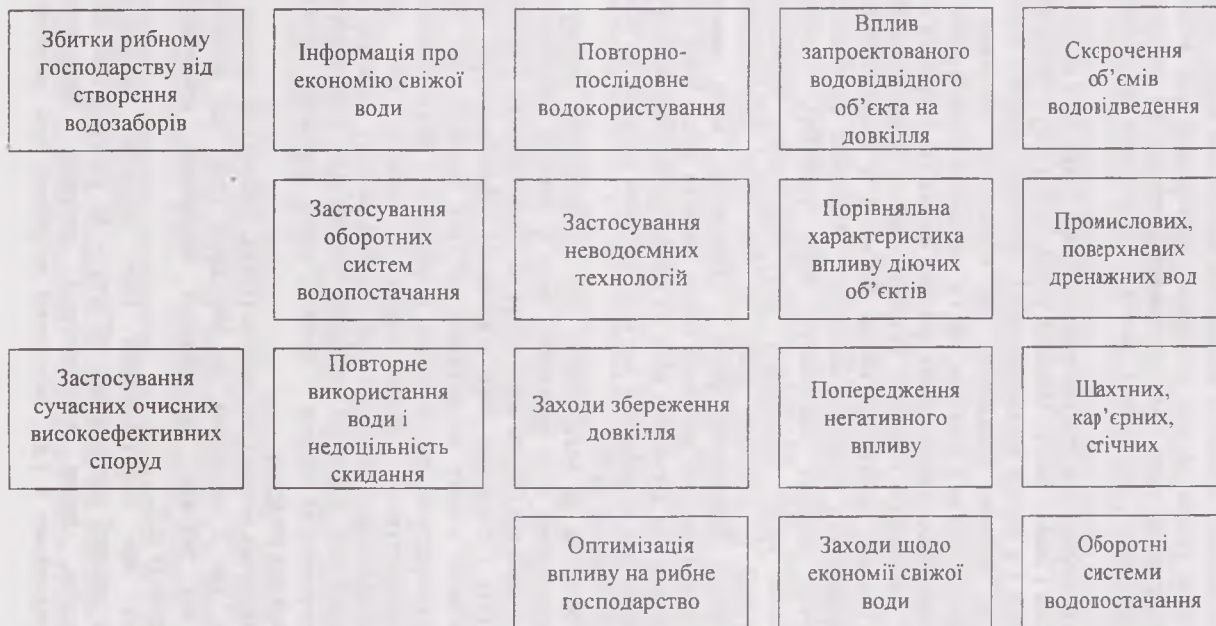

Рис. 15. Екологічна експертиза водних об'єктів

– запропонованих проектом заходів для зменшення цього впливу, компенсації збитків (перш за все місцевому населенню), що можуть проявитись у погіршенні умов водопостачання (зневоднення колодязів, вихід з ладу свердловин), затоплення льохів і підтоплення фундаментів будов і т.ін;

– опису наміченої для будівництва ділянки з точки зору наявності зелених насаджень і їхньої якості. Вказана точна площа лісу і чагарників на обраній ділянці і у межах встановлюваної санітарно-захисної зони, з виділенням площ зелених насаджень, що підлягають знесенню на території, яка відводиться як у постійне, так і в тимчасове користування.

Характеристика ландшафтів, флори і фауни складається з:

– опису ландшафтів території запроєктованого будівництва (або розширення за рахунок додаткової площі (об'єкта), з характеристикою особливостей природного рельєфу місцевості. Водночас визначається природно-естетична цінність ландшафту, його типовість, значення окремих елементів цього ландшафту для збереження нормальної екологічної ситуації (у випадку, якщо на них буде здійснюватися безпосередній вплив будвельних робіт – наприклад, коли виникає необхідність засипати частину акваторії озера, змінити русло ріки, коли запланована господарська діяльність веде до зміни природного рельєфу – утворення улоговин при розробленні кар'єрів, зрізання височин чи поява нових – териконів, відвалів та ін.);

– характеристик як негативного, так і позитивного впливу на ландшафт з визначенням всіх можливих змін у рельєфі місцевості і гідрологічній ситуації, що будуть мати місце як безпосередньо у процесі будівництва об'єкта і створення його інженерної інфраструктури, так і протягом проектного строку експлуатації об'єкта (впливу, що буде спричинений будівництвом, заповненням і наступною рекультивацією різних шламонакопичувачів, хвостосховищ і відвалів, при яких засипаються і ліквідуються природні яри і балки, впливу підземного і поверхневого видобутку корисних копалин, будівництва різноманітних інженерних гідротехнічних споруд – гребель, дамб, дорожніх насипів, берегоукріплювальних споруд);

– характеристик зелених насаджень (група, бонітет) як загалом на обраній ділянці, так і намічених до ліквідацій (тих, що відводять безпосередньо під забудову, прокладання інженерних комунікацій, будівництво огорож та ін.);

– даних про короточасний (при знесенні насаджень), безперервний (в процесі експлуатації об'єкта – за рахунок викидів в повітряний басейн, зміни гідрологічної ситуації, забруднення промисловими відходами і т.д.), можливий аварійний при затопленні

території стічними водами, виникненні пожеж та ін., вплив на зелені насадження;

– прогнозу зміни стану насаджень у процесі безперервного впливу на перспективу 10-15 років (як тих, що знаходяться у межах санітарно-захисної зони, так і поза нею, якщо у процесі проектування виявлене розповсюдження впливу об'єкта на значно більші території, що, наприклад, може мати місце при будівництві деяких об'єктів хімічної промисловості металургії та ін);

– відомості про передбачені заходи з мінімізації негативного впливу запроєктованого об'єкта на зелені насадження (за рахунок раціонального компонування будівель і споруд та досконалої організації будівельних робіт, що дають змогу забезпечити максимально можливе збереження насаджень при будівництві), а також у разі компенсації неминучої шкоди, яка буде завдана цим насадженням (шляхом створення нових насаджень у вказаних компетентними органами місцях на рівновеликій чи більшій площі, ніж на якій вони будуть знесені, створення нових парків, міських зелених насаджень).

– пропозиції з мінімізації шкоди, що буде нанесена природному ландшафту і компенсації її (різні види рекультивациі кар'єрів і інших порушень природного рельєфу, що дають можливість створення нових "природних" об'єктів на їхньому місці – наприклад, водойм, придатних для використання у рибогосподарських і рекреаційних цілях і т. п.);

– прогнозу зміни стану підземної гідросфери, що виявляється в можливому зневодненні території, чи, навпаки, у її підтопленні – внаслідок активного впливу на рельєф під час розроблення кар'єрів, інтенсивного кар'єрного водовідливу, розроблені різних рудників, у випадках, коли інженерні споруди змінюють природні шляхи руху ґрунтових і підземних вод та ін. (рис. 16);

– запропонованих пректом заходів щодо зменшення цього впливу, компенсації (насамперед місцевому населенню) збитків, що можуть проявитись у погіршенні умов водопостачання (зневоднення криниць, вихід з ладу свердловин), затопленні льохів і підтопленні фундаментів будов та ін;

– опису намічваної для будівництва ділянки з точки зору наявності зелених насаджень і їхньої якості. Має бути вказана точна площа лісу і чагарників на обраній ділянці і у межах встановленої санітарно-захисної зони, з виділенням площ зелених насаджень, що підлягають знесенню на території, яка відводиться як у постійне, так і в тимчасове користування;

– даних про наявність на території, що розглядається, популяцій чи окремих осередків рідкісних і зникаючих видів рослин, занесених до

Червоної книги, пропозицій щодо забезпечення збереження цих рослин (шляхи їхнього перенесення і поновлення популяцій в інших місцях з подібними умовами);

– оцінки обраної ділянки і прилеглої до неї зони як території, що має значення мисливських угідь (визначається наявністю цінних мисливських видів тварин і птахів); наявності видів, що підлягають особливій охороні – рідкісних і зникаючих, занесених у Червоні книги; матеріалів щодо впливу, який буде здійснюватися на фауну, з урахуванням наявності сезонних шляхів міграції тварин і птахів; пропозицій зі зменшення шкоди фауні (за рахунок застосування приладів для відлякування тварин і птахів, переселення їх в інші місця) і її компенсація (шляхом штучного розведення дичини, вкладання коштів у розвиток мисливського господарства);

– даних про наявність об'єктів природно-заповідного фонду усіх категорій у радіусі 3-х кілометрів від об'єкта, з вказанням точної відстані до них (від меж санітарно-захисної зони – до заповідного об'єкта), оцінки можливого впливу будівництва і експлуатації запропонованого об'єкта на стан заповідного об'єкта.

Опис та оцінка промислових відходів складаються з:

– даних про усі види відходів, які будуть утворюватися на запроєктованому об'єкті, оцінки прогресивності запропонованих технологій з точки зору їхньої маловідхідності;

– відомостей (підтверджених галузевими науково-дослідними організаціями) про можливість утилізації відходів, що утворюються за наявності токсичних або радіоактивних відходів, характеристик передбачуваного впливу промислових відходів на оточуюче середовище (що визначається необхідністю заняття додаткових площ земель для створення полігонів з їхнього захоронення, можливість інфільтрації забруднених вод з цих полігонів через нещільності і пошкодження протифільтраційного захисту в ґрунт і попадання їх у підземні водоносні горизонти, виникнення явищ тління відходів при їхньому відкритому складуванні і т.ін.);

– даних про проектні рішення, пов'язані із заходами з нейтралізації можливого впливу на середовище токсичних чи радіоактивних відходів;

– прогнозу розвитку ситуації, пов'язаної з проблемою утворення, накопичення, тимчасового складування чи постійного захоронення, а також утилізації усіх видів промислових відходів, які будуть утворюватись у процесі експлуатації запроєктованого об'єкта на перспективу у 10-15 років, з вказівкою про науково-дослідні розроблення; організації, що здійснюють ці розроблення, строки виконання – для вирішення питання утилізації відходів, засоби і методи перероблення, використання яких у даний час відсутні;

Розсіювання шкідливих речовин у доквіллі	Транспортування, перероблення	Розроблення надр	Відкрите добування	Шахтне добування
Проблеми захоронення токсичних відходів	Відомості про об'єкти в радіусі 1000 м	Організація добування в умовах будівництва комплексу	Оцінка наслідків впливу кар'єрних розроблення	Вплив шахтних вод на доквілля
Проблема штучних порожнин	Вплив хвостосховищ	Вплив кар'єрних відвалів	Вплив на доквілля підземних резервуарів рідких відходів	Вплив закачуваних вод у підземні пласти-колектори
Новозбудованих сховищ	Негативні явища в зоні добування ПР	Вплив териконів на доквілля	Рекультиваційні роботи	

Рис. 16. Оцінка впливу на доквілля добування надр

– подається перелік передбачених проектом заходів з гранично можливого значення негативного впливу шуму, вібрації, електричних і електромагнітних полів, оцінка їхньої ефективності – кожного окремо і усіх разом: як архітектурно-планувальних, так і будівельно акустичних і інших (тому слід оцінювати можливість і ефективність застосування у тому конкретному випадку біологічного екранування);

– створення багаторічних зелених насаджень підвищеної щільності і швидкоростучих та деревно-чагарникових порід найбільш придатних для таких цілей;

– проаналізованих даних про розглянуті у процесі проектування, але не прийняті (з обґрунтуванням причин цього), а також інші у принципі можливі, альтернативні проектні варіанти способів зниження рівня негативного впливу запроектованого об'єкта на оточуюче середовище з вказівкою їхньої орієнтовної вартості (наприклад, інших варіантів очисних споруд промислових стічних вод, пило-,газоочисного обладнання, систем дренажу та ін.);

– інформативні відомості про джерела фінансування, орієнтовні строки впровадження виконаних розроблень (ця проблема має бути розглянута у міжгалузевому розрізі з урахуванням можливостей використання і перероблення відходів на підприємствах суміжних і інших галузей; має бути дана оцінка очікуваного залишкового впливу промислових відходів на оточуюче середовище з урахуванням виконання усіх передбачуваних проектом заходів по його зменшенню);

– конкретних розроблень про суть впливу шумів, вібрації, електронних і електронно магнітних полів на оточуюче середовище і людину з відображенням проявів цього впливу (відлякуючого – щодо фауни, пригнічуваного – щодо флори, хвороботворного – щодо людини) і можливих наслідків, які могли б мати місце у випадку відмови від заходів з мінімізації цього впливу;

– даних детального аналізу показників передбачуваних (розрахункових) рівнів впливу шуму (рівні звукового тиску), електричних і електромагнітних полів без вживання спеціальних заходів з нейтралізації проявів цих впливів.

Економічна оцінка. Наводять результати (при проектуванні) розрахунків економічної ефективності природоохоронних заходів, співставляють вартісні показники рекомендованих проектом варіантів зниження негативного впливу виробничої діяльності на різні складові довкілля і неприйнятих проектом інших можливих (альтернативних) варіантів цього зниження з вказівкою природоохоронного проекту, що може бути досягнутий при реалізації кожного із цих варіантів.

Дають точні показники загальної кошторисної (проектної) вартості будівельно-монтажних робіт на заплановані до будівництва природоохоронні споруди і заходи, спрямовані на зниження негативного впливу запроєктованого об'єкта на довкілля з вказівкою їхньої частки (%), від кошторисної вартості і вартості будівельно-монтажних робіт.

Відомості про передбачувані рішення щодо організацій постійного моніторингу стану довкілля (чи його окремих компонентів – залежно від специфіки об'єкта) на період розрахункового строку експлуатації об'єкта, з метою забезпечення оперативного контролю за перевищенням проектних рівнів впливу на середовище (наприклад, рішення про створення системи постійнодіючих спостережних свердловин для контролю за режимом підземних вод при будівництві шлаконакопичувачів, меліоративних систем та ін.).

Узагальнюючі орієнтовні дані про ступінь передбачуваного впливу (інтенсивний, помірний, незначний) запроєктованого об'єкта на стан довкілля, санітарно-гігієнічні та соціально-економічні умови життя місцевого населення і допустимість його (можливий, небажаний, але допустимий при виконанні певних умов, неприйнятний).

8 КОРОТКИЙ ОПИС МОЖЛИВИХ ВПЛИВІВ НА ДОВКІЛЛЯ

Аналізується вплив викидів на довкілля від експлуатації запланованих до створення і розвитку підприємств і інших об'єктів в умовах нормального їхнього функціонування, і в екстремальних ситуаціях (при аваріях, руйнування від стихійних лих і т.д.) – унаслідок викидів забруднюючих речовин у повітряний басейн; впливу промислових, госппобутових і поверхневих стічних вод на ріки і водойми; всіх видів відходів – на ґрунтовий покрив і ґрунтові води; виробничої діяльності загалом – на лісові та інші рослинні ресурси, тваринний світ, стан заповідних об'єктів і т.д. (рис. 17).

Характеристика конкретних масштабів запланованого впливу на природне середовище і можливих змін його стану в результаті цього впливу – з аналізом внеску підприємств і об'єктів галузі, що доповнюють загальний валовий викид шкідливих речовин в атмосферне повітря; водні об'єкти з перліком потреб підприємств і об'єктів галузі у чистій воді від загальних прогнозних потреб народногосподарського комплексу регіону на розрахунковий період (рис. 18).

Характеристика відходів виробництва, що будуть утворюватись з орієнтовними даними про їхні види і об'єми, можливості утилізації і захоронення.

	Конкретні наслідки впливу на довкілля		Показники оцінки
Від викидів в атмосферу	Запланований вплив	Обумовленість змін	Об'єми, відсотки
Конкретні зміни природних компонентів	На природне середовище	Вплив загальних комплексів	Потреби і об'єми чистої води
Розширення підприємств	На збільшення навантаження	Окремих галузей	Загальна забезпеченість водою
На скорочення земельного фонду	На скорочення сільгоспугідь	Потреби води на фоні існуючих промкомплексів	

Рис. 18. Перелік конкретних масштабів впливу на довкілля

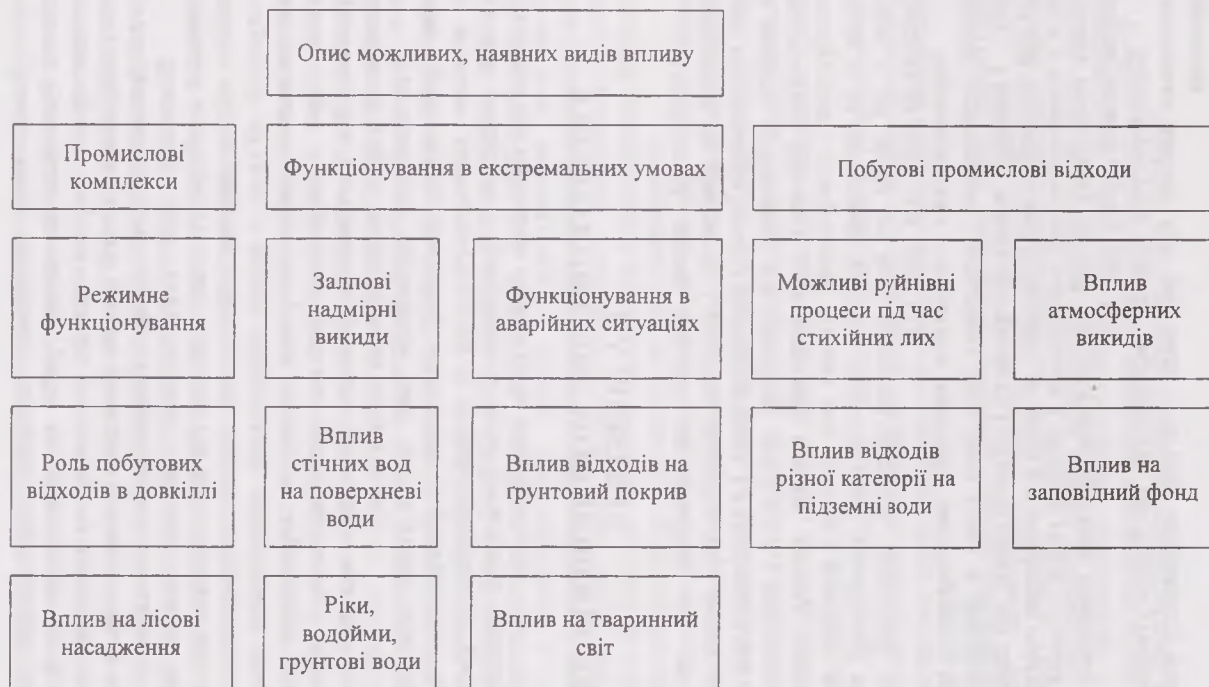

Рис. 17. Оцінка можливих впливів на довкілля

Пропозиції з компенсації неминучих втрат, що будуть завдані навколишньому середовищу внаслідок здійснення передбачуваної сільськогосподарської діяльності – через рекультивацію порушених земель і відпрацьованих кар'єрів; землювання малопродуктивним родючим ґрунтом, знятим при підготовці забудови; створення насаджень різних видів дерев і чагарників; заліснення і залуження прибережних схилів річок і водойм; здійснення комплексів спеціальних протиерозійних заходів: розчищення і поглиблення русел річок; берегоукріплення; створення нових зон відпочинку населення, штучне розведення риби і дичини (рис. 19).

Подається виклад думки громадськості і окремих груп міського населення, врахованих при розробленні схеми і прогнозних даних, що прогнозують зміни соціально-економічних умов, які виникнуть у результаті реалізації рішень, прийнятих у схемі.

Підсумкова оцінка допустимості навантаження (з точки зору замовника, проектувальника) передбачуваного, при реалізації рішень схеми, на навколишнє природне середовище і викликаних ним змін в умовах життєдіяльності населення (включаючи соціально-економічні аспекти).

Залежно від специфіки об'єкта, що проектується, до матеріалів ОВД можуть, на розсуд проектною організацією, на вимогу замовника чи відповідного експертного органу, включатися також відомості, проробки, розрахунки і дані не вказані у розділі, але необхідні для об'єктивної оцінки ситуації.

Заяви про екологічні наслідки. Кінцевим результатом розроблення матеріалів ОВД на всіх стадіях вирішення завдань будівництва нових, розширення, реконструкції, технічного переозброєння діючих промислових і інших об'єктів є підготовка замовником, генпроектувальником заяв про негативний вплив запроєктованих об'єктів на стан навколишнього природного середовища (заяв про екологічні наслідки), що обумовлене ст. 51 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища”.

Ці заяви подають разом з комплектом документації для здійснення державної екологічної експертизи у Міністерство екології і природних ресурсів України або його органам на місцях. Форма заяви додається (додаток 1).

Перелік проектних матеріалів, у складі яких документація з ОВД не розробляється:

матеріали ОВД не готуються (за винятком тих випадків, коли з огляду на конкретні місцеві особливості чи інші умови розробки ОВД

потребують експертні органи системи Міністерства екології і природних ресурсів України) у складі документації на:

- об'єкти, що мають природоохоронне значення і проектуються окремо від промислових об'єктів;
- всі типи каналізаційних очисних споруд для всіх видів стічних вод (господарсько-побутових, промислових, поверхневих, дренажних, шахтних та ін.);
- системи каналізаційних колекторів і споруд на них для транспортування вказаних стічних вод;
- системи водопостачання із замкненими циклами (з поверненням для цілей технічного водопостачання стічних вод після їхнього відповідного очищення і оброблення), включаючи оборотні системи гідроводовидалення і гідровидалення різних шлаків, оборотні системи промислового водопостачання, а також системи послідовного і повторного використання води;
- на всі види газоочисних і уловлюючих установок і пристроїв;
- контрольно-регулювальні пункти з перевірки і зниження токсичності викидів автотранспорту;
- установки і пристрої з деструкції викидів в повітряний басейн;
- заходи з ліквідації або переведення на кранорегулюючий режим роботи різних за призначенням свердловин;
- заходи з ліквідації джерел і осередків забруднення і підходами з охорони підземних вод;
- заходи з поліпшення технічного стану і благоустрою водосховищ і природних водойм, проведення робіт з розчищення і днопоглиблення русел рік, берегоукріплень, залуження прибережних смуг;
- заходи з забезпечення повторного використання скидних дренажних вод (акумуляючі ємкості, відстійники, споруди і пристрої для аерації води, біологічні канали та ін.);
- заходи з боротьби з водною і вітровою ерозією ґрунтів (протиерозійні гідротехнічні споруди, в тому числі ставки і водойми); протиселеві, протизсувні, протилавинні і протиобвальні споруди, терасування крутих схилів, створення захисних лісосмуг, рекультивація земель, зняття, збереження використання родючого шару ґрунту;
- заходи з організації і благоустрою зелених зон міст, курортів і т.д.;
- заходи з забезпечення захисту родовищ корисних копалин (газових, нафтових, вугільних, торф'яних) від пожеж та інших несприятливих явищ;
- на організацію нових заповідних об'єктів усіх категорій;
- об'єкти з штучного розведення дичини і риби;

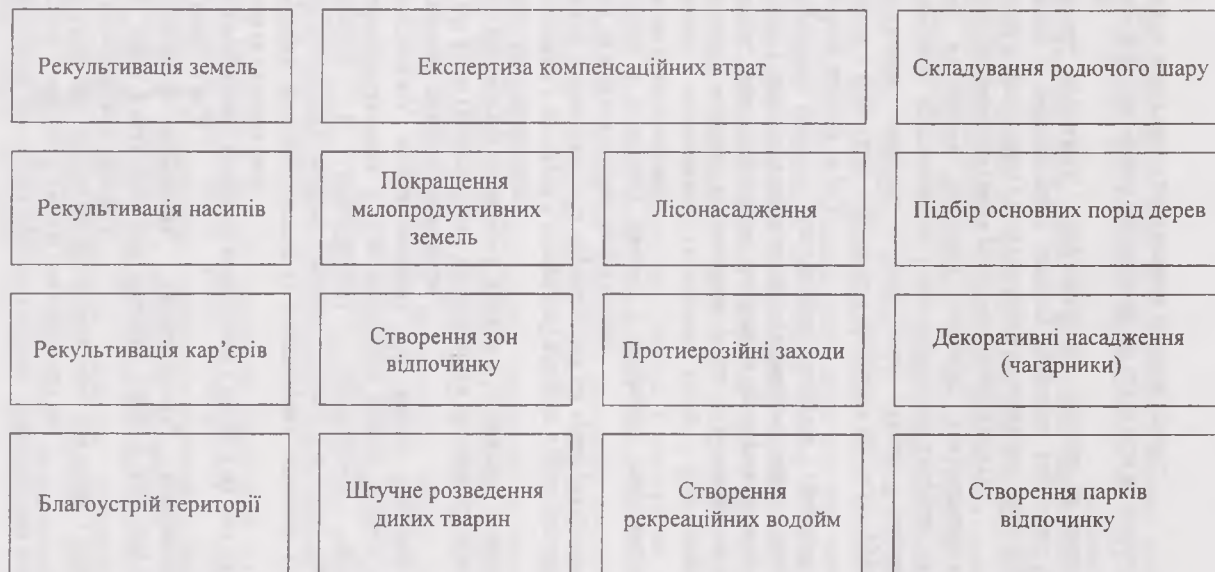

Рис. 19. Затрати на відновлення довкілля

– на реконструкцію і технічне переобладнання діючих підприємств і інших об'єктів, для здійснення яких не передбачається і не буде мати місця (що має бути чітко зафіксовано в матеріалах) зростання шкідливого впливу цих підприємств чи об'єктів на довкілля, тобто не буде відбуватися збільшення об'ємів і забрудненості стічних вод, зростання валового об'єму і розширення інгредієнтного складу викидів забруднюючих речовин в атмосферу, збільшення об'ємів і поява нових видів промислових викидів, зростання шумового впливу, впливу електричних чи електромагнітних полів, вібрації;

– на будівництво (розміщення, реконструкція) житлових будинків, об'єктів соціально-культурного, медичного, спортивного, рекреаційно-оздоровчого, навчального, наукового, проектно-конструкторського призначення, об'єктів зв'язку усіх видів, у випадку прив'язки цих об'єктів до міських мереж інженерної інфраструктури (водопостачання, каналізації, теплопостачання і т.д.), відсутності у їхньому складі стаціонарних джерел викидів в атмосферу, очисних каналізаційних споруд, джерел утворення специфічних відходів, складування і утилізації яких на діючих міських звалищах чи полігонах неможлива, а також за умови, коли земельна ділянка матиме площу не більше гектара, і відсутності потреби у знесенні зелених насаджень.

Матеріали ОВД на об'єкти, що вказані в попередньому пункті, мають бути підготовані в скороченому вигляді (відповідно до специфіки конкретного об'єкта) та розміщені без прив'язки до інженерних комунікацій (або за відсутності в зоні будівництва), коли для нормального функціонування об'єктів необхідне забезпечення їх окремими водозабірними спорудами, очисними каналізаційними спорудами, джерелами водопостачання, полігонами для складування відходів, пилогазоочисним устаткуванням та ін., а також у разі необхідності відтину для будівництва земельної ділянки площею більше гектара, і пов'язаних з цим знесенням зелених насаджень.

При скороченому варіанті ОВД детально аналізують тільки ті види впливу, які реально будуть мати місце в процесі проведення будівельних робіт і експлуатації запроектованих об'єктів.

Підготовка матеріалів ОВД у разі багатостадійного проектування:

– при багатостадійному проектуванні об'єктів, коли постійно розробляють ТЕР проект, робочий проект, матеріали ОВД в повному обсязі мають бути розроблені ще на початковій стадії (ТЕР чи ТЕО). У складі проекту чи робочого проекту вони тільки уточнюють чи конкретизовуються (якщо в цьому є необхідність).

Дотримання вимог Положення. При неврахуванні позицій цього Положення, документація стадій ТЕО, ТЕР, проект, робочий проект не

можуть позитивно оцінюватись експертними підрозділами Мінприроди України і підлягають опрацюванню щоб забезпечити максимально можливу відповідності змісту матеріалів ОВД вказівками Положення.

У випадку відсутності у складі документації стадій ТЕР, ТЕО, проект, робочий проект матеріалів ОВД, вона не приймається для здійснення державної екологічної експертизи експертними підрозділами Мінприроди України, а в разі відмови замовника і генпроектувальника забезпечити розроблення матеріалів ОВД – в усіх випадках однозначно відхиляється.

Зміни вимог Положення. Управління державної екологічної експертизи Міністерство екології і природних ресурсів України з урахуванням виходу нових нормативних і інших документів, а також зміни умов і обставин господарської діяльності, може вносити необхідні зміни і корективи в Положення, про що доводиться до відома Міністерства і відомств України, інших зацікавлених органів.

9 ІНСТРУКЦІЯ ПРО ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Затверджено наказом Міністерства екології і природних ресурсів України від 7 червня 1995 року за №55

Розділ 1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція регламентує порядок організації і безпосереднього проведення державної екологічної експертизи органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України (Міністерство екології і природних ресурсів України) і призначена для використання еколого-експертними підрозділами, спеціалізованими установами та організаціями.

1.2. Організація і безпосереднє проведення державної екологічної експертизи здійснюється уповноваженими на те органами Міністерства екології і природних ресурсів України — Управлінням державної екологічної експертизи, еколого-експертними підрозділами Державного комітету охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів Автономної Республіки Крим, Державних управлінь екологічної безпеки в областях, містах Києві та Севастополі, Державними інспекціями охорони Чорного і Азовського морів, Міністерством екології і природних ресурсів

Розділ 2. Проведення державної екологічної експертизи екологоекспертними підрозділами, спеціалізованими установами та організаціями Міністерства екології і природних ресурсів України

2.1. Державна екологічна експертиза може проводитись:

1) Безпосередньо еколого-експертними підрозділами Міністерства екології і природних ресурсів України і його органів на місцях з урахуванням і на основі представлених за їх завданнями робочих матеріалів попередньої оцінки відповідної проектної документації чи проектів висновків державної екологічної експертизи, підготовлених науковими центрами цього Міністерства, іншими науковими, проектно-розвідувальними спеціалізованими організаціями, лабораторіями, творчими колективами, групами, фірмами.

Попередня оцінка відповідної проектної документації не доручається організаціям, які розробляли матеріали оцінки впливу запроєктованої діяльності на навколишнє середовище або брали участь у їх підготовці.

2) Спеціалізованими установами та організаціями Міністерства екології і природних ресурсів України – Українським науковим центром охорони вод, Українським науковим центром екології моря, Міжвідомчим екологічним центром, а також тими, що працюють на замовлення Міністерства – Українським науковим центром технічної екології та іншими – за офіційними дорученнями Міністерства екології і природних ресурсів чи його місцевих органів, які мають затверджувати підготовлені ними висновки, як висновки державної екологічної експертизи.

3) Спеціально створюваними комісіями Міністерства екології і природних ресурсів України і його органів на місцях (в тому числі – спільно з органами та установами Міністерства охорони здоров'я України) із залученням представників органів державної виконавчої влади, спеціалістів науково-дослідних, проектно-конструкторських, інших установ та організацій, вищих навчальних закладів, громадськості, експертів міжнародних організацій.

4) Самостійно, еколого-експертними підрозділами Міністерства екології і природних ресурсів України та його органів на місцях, без попередньої оцінки іншими організаціями, створення комісій і залучення представників інших установ і закладів.

2.2. Вибір конкретного шляху проведення державної екологічної експертизи у кожному окремому випадку здійснюється керівництвом еколого-експертних підрозділів Міністерства екології і природних ресурсів України і його місцевих органів.

2.3. Незалежно від шляху проведення державної екологічної експертизи, еколого-експертні підрозділи мають (у випадках, коли йдеться про об'єкти, які можуть негативно впливати на здоров'я людей) враховувати висновки державної санітарно-гігієнічної експертизи Міністерства охорони здоров'я України, що проводиться експертними підрозділами закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, а в

особливо складних випадках — комісіями, що утворюються головним державним санітарним лікарем, здійснювати взаємне погодження підходів до оцінки тієї чи іншої документації, співпрацювати з ними в будь-якій іншій взаємоприйнятній формі з метою забезпечення узгодженості позицій органів Міністерства екології і природних ресурсів України та Міністерства охорони здоров'я України.

Розділ 3. Організація проведення державної екологічної експертизи проектної документації

3.1. Під проектною документацією слід розуміти державні інвестиційні програми та проекти, проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства, проекти генеральних планів населених пунктів, схем районного планування, техніко-економічні обґрунтування і розрахунки, проекти і робочі проекти на будівництво нових та розширення, реконструкцію, технічне переозброєння діючих підприємств, проекти законодавчих та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища, діяльності, що може негативно впливати на стан навколишнього природного середовища та іншу передпланову, передпроектну та проектно-кошторисну документацію.

3.2. В процесі експертної оцінки проектної документації визначається ступінь екологічного ризику і безпеки запланованої діяльності та відповідність об'єктів екологічної експертизи вимогам екологічного законодавства, санітарним і будівельним нормам, правилам, дається оцінка ефективності, повноти, обґрунтованості та достатності заходів щодо охорони навколишнього природного середовища.

3.3. Визначення конкретних організацій-виконавців роботи з підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектів або спеціалізованих установ Міністерства екології і природних ресурсів України чи організацій, що працюють на його замовлення, яким даються офіційні доручення Міністерства або його місцевих органів на проведення державної екологічної експертизи конкретної документації, входить до компетенції керівників еколого-експертних підрозділів Міністерства екології і природних ресурсів України і його місцевих органів.

3.4. Завдання еколого-експертних підрозділів Міністерства екології і природних ресурсів України і його органів на місцях іншим організаціям на підготовку робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації або на підготовку безпосередньо проектних висновків експертизи оформляються в письмовій формі у вигляді офіційних листів, які підписуються керівниками Міністерства екології і

природних ресурсів України або його органів на місцях і визначають конкретні умови виконання відповідної роботи.

3.5. Підготовка робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації чи проектів висновків державної екологічної експертизи за завданнями еколого-експертних підрозділів Міністерства екології і природних ресурсів України або його органів на місцях здійснюється за домовленістю (в тому числі і на договірних засадах) між замовниками документації і організаціями, що готують вказані робочі матеріали чи проекти висновків державної екологічної експертизи або між цими організаціями і безпосередньо Міністерством екології і природних ресурсів України чи його органами на місцях.

3.6. Оплата робіт з підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації або проектів висновків державної екологічної експертизи за договорами між організаціями-виконавцями і Міністерством екології і природних ресурсів України чи його місцевими органами: здійснюється за рахунок коштів республіканського позабюджетного фонду охорони навколишнього природного середовища або відповідних місцевих позабюджетних фондів.

3.7. При проведенні державної екологічної експертизи спеціально створюються комісії Міністерства екології і природних ресурсів України чи його органами на місцях із залученням позаштатних експертів; керівник експертної комісії і відповідальний секретар призначаються, як правило, до складу спеціалістів еколого-експертним підрозділів Міністерства екології і природних ресурсів

3.8. При проведенні державної екологічної експертизи безпосередньо еколого-експертними підрозділами Міністерства екології і природних ресурсів України чи його місцевих органів, в разі потреби, до оцінки документації можуть залучатися спеціалісти інших структурних підрозділів цього Міністерства чи його місцевих органів.

Рішення про це, за поданням керівників еколого-експертних підрозділів, приймається керівниками Міністерства екології і природних ресурсів України або його органів на місцях.

При позитивному вирішенні питання щодо погодження проектної документації, на прохання підрозділів місцевих органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, які займаються нормуванням викидів підприємств в атмосферне повітря, еколого-експертні підрозділи можуть пропонувати проєктувальникам передавати підрозділам нормування дискети з інформацією про параметри джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, записані за програмою "Конвертор". Ця інформація буде використовуватися для створення бази даних джерел викидів

забруднюючих речовин в атмосферу з метою видачі дозволів та лімітів на викид забруднюючих речовин після вводу в експлуатацію відповідних об'єктів.

3.9. Підготовлені робочі матеріали попередньої оцінки проектної документації або проекти висновків підписуються безпосередніми авторами-виконавцями і керівниками установ чи організацій, що їх готували. Виконані з їх урахуванням і на їх основі висновки державної екологічної експертизи візуються відповідальними за них спеціалістами та керівниками еколого-експертних підрозділів і підписуються уповноваженими на те керівниками Міністерства екології і природних ресурсів України чи його відповідних органів на місцях (заступником міністра, Головою Державного комітету охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів Автономної Республіки Крим чи його заступником, начальниками чи заступниками начальників Державних управлінь екологічної безпеки в областях, містах Києві та Севастополі, Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів). Підписання висновків державної екологічної експертизи відповідними керівниками є їх затвердженням, після чого висновки стають обов'язковими для виконання.

Затвердження висновків і набуття ними статусу висновків державної екологічної експертизи може здійснюватись також і шляхом розміщення відповідного грифу про це на титульних листах висновків. При цьому затвердження здійснюється вищестоячими (порівняно з тими, хто безпосередньо підписав висновок) керівниками Міністерства екології і природних ресурсів чи, відповідно, Державного комітету охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів Автономної Республіки Крим, Державних управлінь екологічної безпеки в областях, містах Києві та Севастополі, Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів Міністерства екології і природних ресурсів.

3.10. В разі потреби проекти висновків (щодо особливо важливих, складних, екологічно небезпечних об'єктів) до їх підписання і затвердження можуть попередньо обговорюватись на засіданнях експертних чи консультативних рад екологічної експертизи, які можуть утворюватись при еколого-експертних підрозділах органів Міністерства екології і природних ресурсів України.

3.11. У випадку обґрунтованої незгоди еколого-експертних підрозділів органів системи Міністерства екології і природних ресурсів України з підготовленими за їх завданнями іншими організаціями робочими матеріалами попередньої оцінки проектної документації чи проектами висновків державної екологічної експертизи ці матеріали

повертаються їх авторам для доопрацювання і внесення необхідних коректив.

3.12. Висновки екологічної експертизи складаються з вступної, констатуючої та заключної частин і оформляються у довільній формі з включенням до них даних та інформації, яка обумовлена статтею 43 Закону України "Про екологічну експертизу".

3.13. Підготовлені висновки державної екологічної експертизи мають бути зведені до трьох можливих варіантів:

1) Документація, розроблена в цілому відповідно до вимог природоохоронного законодавства, чинних нормативних документів позитивно оцінюється (погоджується). При потребі погодження може обумовлюватись певними умовами щодо додаткового опрацювання деяких питань, внесення коректив і т.ін., виконання яких не потребує суттєвих доробок, витрат коштів, часу і може бути перевірене еколого-експертними підрозділами в робочому порядку.

2) Документація, що не в повній мірі відповідає вимогам природоохоронного законодавства і чинних нормативних документів (вказуються конкретні причини), повертається (направляється) на доопрацювання. При цьому необхідно точно формулювати позиції, які потребують доопрацювання, суттєвого коригування, здійснення додаткових проектних проробок, що, по можливості, має обґрунтовуватися посиланням на відповідні статті законодавчих актів, пункти і положення державних будівельних норм, інших нормативних і інструктивно-методичних документів. Строк доопрацювання встановлюється за домовленістю сторін.

3) Документація, реалізація проектних рішень якої вступить у суперечність з вимогами природоохоронного законодавства і є неприйнятною з природоохоронної точки зору, оцінюється негативно і відхиляється від погодження.

Принципово негативна оцінка має бути максимально обґрунтованою (в тому числі положеннями відповідних законодавчих і нормативних документів).

Чітка і ясна оцінка документації у висновках державної екологічної експертизи (за одним з вказаних варіантів) є обов'язковою. Висновок, що не має такої оцінки, не може бути підписаний чи затверджений уповноваженими на те посадовими особами.

3.14. Висновки державної екологічної експертизи мають бути надруковані на офіційних бланках органів Міністерство екології і природних ресурсів України та скріплені гербовою печаткою на підписі уповноваженого на те керівника або на грифі затвердження (коли

висновок друкується не на бланках) і мати відповідні реквізити – реєстраційні (вихідні) номери і дати.

Розділ 4. Розмежування компетенції еколого-експертних органів системи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України

4.1. До компетенції Управління державної екологічної експертизи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України входить організація здійснення державної екологічної експертизи чи безпосереднє її проведення з:

1) Техніко-економічних обґрунтувань, техніко-економічних розрахунків і проектів (робочих проектів) на будівництво нових і розвиток діючих промислових підприємств та інших господарських об'єктів загальнодержавного значення, які відносяться до Переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку і затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Питання організації проведення державної екологічної експертизи документації з радіаційно-небезпечних об'єктів вирішуються спільно Управлінням державної екологічної експертизи та Адміністрацією ядерного регулювання Міністерства екології і природних ресурсів України.

2) Усіх видів програм та схем розвитку і розміщення продуктивних сил, галузей народного господарства і промисловості, проектів генеральних планів населених пунктів, схем районного планування, іншої проектно-планувальній документації, яка затверджується Верховною Радою України або Кабінетом Міністрів України.

3) Матеріалів пропозицій міністерств і відомств щодо розміщення нових, розширення та реконструкції, консервації та ліквідації діючих підприємств і об'єктів — за дорученнями Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів України.

4) Проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини в галузі забезпечення екологічної (в тому числі радіаційної) безпеки, охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів, діяльності, що може негативно впливати на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

5) Проектів державних будівельних норм, відомчих будівельних норм, регіональних будівельних норм, інструкцій, вказівок, положень та ін. подібних документів у частині регламентації ними розробки природоохоронних питань; проектах еталонів розділів оцінки впливу

запроектованої діяльності на навколишнє середовище у складі документації різних стадій проектування.

6) Документації щодо впровадження нових технологій і техніки (проектах будівництва дослідно-промислових установок, окремих цехів, виробництв, технологічних ліній чи дільниць та інших матеріалах, які можуть бути до них порівняні) у тих видах діяльності та на об'єктах, що входять до переліку таких, які становлять підвищену екологічну небезпеку (після попередньої оцінки місцевими органами Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України) — п. 9.1—9.5 цієї Інструкції.

7) Матеріалів реєстрації пестицидів і агрохімікатів (спільно з Державною міжвідомчою комісією України у справах випробувань та реєстрації засобів захисту та регуляторів росту рослин і добрив — Укрдержжимкомісією).

8) Екологічних ситуацій, що склалися в окремих населених пунктах чи регіонах (у випадках, коли рішення про проведення екологічної оцінки ситуації прийняте Кабінетом Міністрів України).

Крім того, Управління державної екологічної експертизи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України у порядку вибіркового контролю за якістю проектною документації та висновків місцевих еколого-експертних підрозділів може, при потребі, вимагати направлення до Міністерства екології і природних ресурсів для здійснення державної екологічної експертизи будь-яких проектних матеріалів і документації незалежно від наявності висновків по них, раніше підготовлених місцевими органами Міністерства екології і природних ресурсів України.

У таких випадках остаточними висновками державної екологічної експертизи вважаються висновки, організація підготовки яких забезпечена вищестоячим органом.

4.2. До компетенції еколого-експертних підрозділів місцевих органів Міністерства екології і природних ресурсів України (за винятком Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів Міністерства екології і природних ресурсів України – п. 4.3 цієї Інструкції) входить організація здійснення і безпосереднє проведення державної екологічної експертизи з:

1) Усіх техніко-економічних обґрунтувань, техніко-економічних розрахунків і проектів (робочих проектів) діяльності та об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України (в обов'язковому порядку), за винятком віднесених до компетенції Управління державної екологічної експертизи Міністерства екології і природних ресурсів України. Крім

того, за документацією, реалізація проектних рішень якої може, з точки зору еколого-експертних підрозділів місцевих органів Міністерства екології і природних ресурсів, негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, у кожному конкретному випадку за рішенням цих підрозділів.

При проведенні екологічної експертизи документації щодо радіаційно-небезпечних об'єктів склад експертних комісій, вибір конкретних організацій для підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації чи проектів висновків державної екологічної експертизи і самі проекти висновків державної екологічної експертизи підлягають погодженню в кожному конкретному випадку з Адміністрацією ядерного регулювання Міністерство екології і природних ресурсів України.

2) Матеріалів усіх видів схем і програм розвитку народногосподарського комплексу області, міста, району, з точки зору їх відповідності вимогам природоохоронного законодавства.

3) Генеральних планів, проектів районного планування, планування приміських і зелених зон міст, схем генеральних планів промислових вузлів, схем розміщення підприємств у промислових вузлах і промислових районах, схем упорядкування промислової забудови.

4) Документація з впровадження нових технологій і техніки, у галузях Діяльності та на об'єктах, які входять до переліку таких, що становлять підвищену екологічну небезпеку (в обов'язковому порядку), з підготовкою тільки попередніх висновків, а також тих, що можуть (з точки зору органів Міністерства екології і природних ресурсів України) негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, з підготовкою остаточних висновків — п. 9.1—9.5 цієї Інструкції.

5) Документації з впровадження нових матеріалів і речовин у галузях діяльності та на об'єктах, які входять до переліку таких, що становлять підвищену екологічну небезпеку (в обов'язковому порядку), а також тих, що можуть (з точки зору органів Міністерства екології і природних ресурсів України) негативно впливати на стан навколишнього природного середовища (за винятком пестицидів і агрохімікатів) — п. 10.1 – 10.6 цієї Інструкції.

Крім того, відповідно до рішень Уряду Автономної Республіки Крим, місцевих Рад народних депутатів чи їх виконавчих комітетів, еколого-експертні підрозділи місцевих органів Міністерства екології і природних ресурсів України можуть організувати (спільно з відповідними інспекційними підрозділами Міністерства екології і природних ресурсів) роботу з експертної оцінки екологічних ситуацій, що склалися в окремих населених пунктах і регіонах, п. 7.1 —7.5 цієї

Інструкції, а також на діючих об'єктах та комплексах, що мають значний негативний вплив на стан навколишнього природного середовища, п. 8.1 – 8.5 цієї Інструкції.

Така робота може здійснюватись одним із шляхів, вказаних у розділі 2 цієї Інструкції.

4.3. До компетенції Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів Міністерства екології і природних ресурсів України входить:

1) Організація здійснення та безпосереднє проведення державної екологічної експертизи техніко-економічних обґрунтувань, техніко-економічних розрахунків і проектів (робочих проектів) діяльності та об'єктів, які становлять підвищену екологічну небезпеку згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України, підконтрольних Державним інспекціям охорони Чорного і Азовського морів згідно з положенням про них (в обов'язковому порядку), в тому числі – в портах та на судноремонтних заводах, а також тих, що можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища – у кожному конкретному випадку за визначенням Державних інспекцій охорони Чорного і Азовського морів (об'єктів загальнодержавного значення, організація експертизи документації яких входить до компетенції Міністерства екології і природних ресурсів України – за дорученнями цього Міністерства).

2) Участь у державній екологічній експертизі документації по об'єктах, що можуть негативно впливати на стан моря (за відповідними поданнями Державного комітету охорони навколишнього природного середовища та природних ресурсів Автономної Республіки Крим, Державних управлінь екологічної безпеки в приморських областях).

4.4. Еколого-експертні підрозділи місцевих органів Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України при проведенні державної екологічної експертизи мають використовувати дані, які накопичуються в регіональних (обласних) банках даних, що створюються згідно з проектом державної системи екологічного моніторингу.

Розділ 5. Природоохоронні показники, що оцінюються при здійсненні державної екологічної експертизи

Як правило, документація може вважатися такою, що відповідає сучасним природоохоронним вимогам, якщо нею передбачається:

5.1. Вдале, з екологічної точки зору, розміщення промислового чи іншого господарського об'єкта, яке не порушує меж існуючих територій природно-заповідного фонду, їх охоронних зон, земель, що резервуються

з метою подальшого заповідання, цінних ландшафтів; не потребує зайняття територій, перспективних для розробки родовищ корисних копалин, зайняття значних (більше 10 га) площ лісів 1-ої групи, орних земель, багаторічних насаджень, замиву чи засипки акваторій природних водойм і штучних водоймищ, переносу чи спрямлення ділянок русел рік, обвалування заплав річок та виконання на них гідромеліоративних робіт, що можуть суттєво змінити природний стан цих територій; враховує характеристики рози вітрів щодо найближчих сільських населених пунктів і міської житлової забудови.

5.2. Компактне, раціональне розташування виробничих, адміністративних, енергетичних й інших об'єктів на обраній території, що дозволяє не порушувати зайвих площ земель і економно використовувати земельні ресурси.

5.3. Застосування досконалих енергозберігаючих, мало- і безвідходних, нересурсоемких технологій виробництва, що забезпечують комплексне, максимально повне використання мінеральних і біологічних ресурсів (особливо корисних копалин).

5.4. Раціональне і економне використання водних ресурсів, створення водооборотних циклів, повторно-послідовне використання води у виробничому процесі, забезпечення ефективної очистки всіх видів стічних вод (в тому числі поверхневих — з території підприємства) до показників, що дають можливість направлення їх для поповнення водооборотних циклів чи гарантують безперешкодне прийняття для остаточної очистки на загальноміські очисні споруди (застосування раціональних і економних технологій зрошення на меліоративних системах, здійснення заходів по попередженню забруднення поверхневих і підземних вод дренажним стоком).

5.5. Застосування вискоелективних, досконалих пилогазоочисних споруд, здатних забезпечити неперевиконання встановлених показників гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин в атмосфері на межі нормативної чи розрахункової санітарно-захисної зони та в районах прилеглої житлової забудови.

5.6. Забезпечення максимально можливої утилізації всіх видів відходів, що утворюються на підприємстві в процесі його виробничої діяльності (в тому числі шляхом передачі їх для подальшої переробки і використання на інші підприємства і об'єкти), чи екологічно безпечного їх поховання.

5.7. Максимально можливе збереження існуючих зелених насаджень, відновлення порушених і створення нових, виконання заходів

по охороні тваринного світу (включаючи рибоохоронні заходи на водозабірних спорудах).

5.8. Надійний захист довкілля від шкідливого впливу фізичних факторів – шуму, вібрації, електромагнітних полів, ультра- та інфразвуку і таке інше.

Розділ 6. Вимоги до складу документації, що подається на державну екологічну експертизу

Еколого-експертними підрозділами Міністерство екології і природних ресурсів України і його місцевих органів приймається для екологічної оцінки документації, яка містить:

6.1. Загальну інформацію про об'єкт проектування і передбачувані проектні рішення (як правило, — загальна пояснювальна записка).

6.2. Стислий виклад суті проекту (паспорт чи конспект проекту).

6.3. Розділ (том, частину, главу і т.ін.) — Оцінка впливу запроєктованої діяльності на стан оточуючого середовища.

Вказаний розділ розробляється згідно з вимогами державних будівельних норм України — Проектування. Склад і зміст матеріалів оцінки впливу на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд. Основні положення проектування. ДБН А.2.2.-1-95, які затверджені наказами Держкоммістобудування України від 28 лютого 1995 року № 37 та Міністерство екології і природних ресурсів України від 5 квітня 1995 року № 9 і введені в дію з 1 липня 1995 року.

6.4. Заяву про очікувані (передбачувані) екологічні наслідки запроєктованої (запланованої) діяльності — як результат матеріалів оцінки впливу запроєктованої діяльності на стан навколишнього середовища.

Крім того, залежно від потреби, у кожному конкретному випадку, на вимогу спеціалістів еколого-експертних підрозділів органів Міністерства екології і природних ресурсів України мають бути надані для розгляду будь-які інші частини (розділи) проектної документації, включаючи розрахунки, обґрунтування й інші матеріали, що не входять до складу проекту, але зберігаються в проектній організації.

До документації, що передається для здійснення екологічної експертизи мають бути додані копії всіх погоджень і висновків заінтересованих організацій, отриманих раніше, а також технічних умов.

Еколого-експертні підрозділи органів Міністерства екології і природних ресурсів України мають звертати увагу на наявність висновків (погоджень) проектних організацій, на які покладені функції здійснення

територіальної діяльності (згідно з державними будівельними нормами України — Положення про територіальну діяльність у будівництві. ДБі України 361-92, які затверджені постановою Держбуду України від 2. березня 1992 року) і, при потребі, вимагати їх представлення.

Крім того, на вимогу еколого-експертних підрозділів органів Міністерства екології і природних ресурсів України мають також бути представлені висновки відомчої експертизи організацій замовників та місцевих органів влади (районного, міського рівня — при експертизі на рівні області чи Автономної Республіки Крим; обласного чи Автономної Республіки Крим рівня — при експертизі Управлінням державно екологічної експертизи Міністерства екології і природних ресурсів України.

Практичне проведення державної екологічної експертизи документації щодо видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку, згідно з переліком, який затверджується Кабінетом Міністрів України, проводиться після оголошення замовником через засоби масової інформації Заяви про екологічні наслідки діяльності.

Замовники проектної документації, а також проектні організації зобов'язані вносити в документацію зміни, пов'язані з введенням в дію (після завершення проектних робіт чи проведення експертизи) нових нормативних актів щодо охорони навколишнього природного середовища.

Розділ 7. Експертиза екологічних ситуацій на певних територіях

7.1. Необхідність і доцільність експертної оцінки екологічної ситуації, що склалася в окремих населених пунктах і регіонах визначається Кабінетом Міністрів України, Урядом Автономної Республіки Крим, місцевими Радами народних депутатів чи їх виконавчими комітетами.

7.2. Практичне виконання такої оцінки з підготовкою проекту можливого експертного висновку доручається, як правило, науковим центрам Міністерства екології і природних ресурсів України, іншим науково-дослідним і проектним спеціалізованим організаціям, асоціаціям, фірмам, які мають необхідні можливості і досвід подібної діяльності. Вибір конкретного виконавця здійснюється еколого-експертними підрозділами Міністерства екології і природних ресурсів чи його місцевих органів.

7.3. Експертна оцінка екологічної ситуації має бути виконана на договірних засадах між зацікавленими сторонами за рахунок коштів Державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих

бюджетів — залежно від того, який орган приймав рішення про проведення такої експертизи, а також за рахунок коштів відповідних позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища.

7.4. В процесі експертної оцінки екологічної ситуації:

1) На основі наявних фондових даних, інформації місцевих органів Міністерства охорони здоров'я, Держкомгідромету, Держкомгеології, інших міністерств і відомств, результатів спеціально проведених аналізів і досліджень уточнюється реальний стан екологічної обстановки на певній місцевості (забрудненість повітряного басейну, поверхневих і підземних вод, ґрунтів тощо);

2) Встановлюються причини стану, що склався, вклад у забруднення і деградацію довкілля окремих промислових підприємств й інших господарських об'єктів (залежно від валових об'ємів їх викидів в атмосферу і скидів стічних вод, інгредієнтного складу забруднень, обсягів промислових й інших відходів, ступеня їх небезпечності);

3) Розробляються пропозиції щодо можливих заходів із забезпечення стабілізації й подальшого поступового поліпшення екологічної ситуації як на окремих підприємствах та об'єктах, так і на території (відповідного міста, району тощо) в цілому.

7.5. Фактично всі дії з екологічної експертизи ситуації на певних територіях аналогічні тим, що виконуються при розробці спеціалізованими організаціями матеріалів ТерКСОП — територіальних комплексних схем охорони природи, в зв'язку з чим доцільно, по можливості, залучати до експертної оцінки екологічних ситуацій організації, які мають досвід роботи над ТерКСОП.

Розділ 8. Екологічна експертиза діючих об'єктів та комплексів

8.1. Питання про доцільність екологічної експертизи діючих об'єктів та комплексів може розглядатися відповідно до рішень Кабінету Міністрів України, Уряду Автономної Республіки Крим, місцевих Рад народних депутатів чи їх виконавчих комітетів.

8.2. Організація такої експертизи має бути здійснена спільно еколого-експертними й інспекційними підрозділами органів Міністерства екології і природних ресурсів України і може бути доручена спеціалізованим організаціям, що мають досвід підготовки екологічних паспортів підприємств, обстеження і оцінки ситуацій на діючих виробництвах, які готують робочі матеріали попередньої оцінки екологічного стану того чи іншого об'єкта або проекти висновків з цього питання і передавати їх органам Міністерства екології і природних ресурсів України.

8.3. Залежно від того, які органи приймали рішення про проведення таких експертиз, робота фінансуватиметься за рахунок коштів Державного бюджету, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів, а також відповідних позабюджетних фондів охорони навколишнього природного середовища.

8.4. В процесі екологічної оцінки діючих об'єктів та комплексів:

1) виявляються наявні джерела забруднення атмосфери – стаціонарні (організовані), неорганізовані і пересувні; джерела забруднення водойм – технологічні процеси виробництва, цехи, ділянки і установки, де утворюються забруднені стічні води; джерела забруднення ґрунтів і підземних вод – місця утворення і складування промислових відходів;

2) визначається наявність і ефективність дії природоохоронних очисних споруд і устаткування, які задіяні на підприємстві для забезпечення попередження негативного впливу джерел забруднення на довкілля;

3) формулюються пропозиції щодо доцільності зміни технологічних процесів; реконструкції, ремонту чи повної заміни очисних споруд і установок; монтажу нових додаткових пилогазоочисних установок і споруд для очистки забруднених стічних вод; здійснення додаткових заходів з утилізації чи екологічно безпечному поховання промислових й інших відходів; проведення заходів по упорядкуванню, благоустрою і озелененню території підприємства, організації санітарно-захисної зони (якщо об'єкт нею не забезпечений) та забезпечення дотримання її статусу.

8.5. Якщо йдеться про екологічну експертизу діючого об'єкта, що відноситься до таких, які становлять підвищену екологічну небезпеку, обов'язковою умовою її проведення є забезпечення підготовки керівництвом об'єкта і його власником матеріалів оцінки впливу господарської діяльності на навколишнє середовище, які і мають бути об'єктом такої експертизи.

Розділ 9. Екологічна експертиза документації з впровадження нової техніки і технології

9.1. Екологічна експертиза документації з впровадження нової техніки і технології здійснюється шляхом експертної оцінки матеріалів (проектів) їх створення і практичного впровадження на нових і діючих підприємствах (під документацією по впровадженню нової техніки і технологій слід розуміти в основному проекти будівництва дослідно-промислових (експериментальних) установок, цехів, виробництв,

дільниць, ліній і таке інше, а також матеріали, що за своїм змістом і призначенням можуть бути порівняні до вказаних проектів).

9.2. Документація з впровадження нової техніки і технологій підлягає обов'язковій державній екологічній експертизі лише в тому випадку, якщо ці технології і техніка стосуються діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку. В усіх інших випадках рішення про необхідність проведення державної екологічної експертизи приймається у кожному конкретному випадку еколого-експертними підрозділами органів Міністерства екології і природних ресурсів України.

9.3. В процесі експертизи обов'язково оцінюються тільки показники, що стосуються забезпечення охорони навколишнього природного середовища від забруднення і раціональності використання природних ресурсів (пп. 5.1 – 5.8 цієї Інструкції), всі інші — економічні, технічні і так далі – до уваги можуть не братися.

9.4. При проведенні подібної експертизи завдання щодо підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки відповідної документації чи проектів висновків державної екологічної експертизи доцільно давати, за домовленістю, місцевим проектним і проектно-конструкторським організаціям, а також вищим навчальними закладам (чи окремим групам їх спеціалістів) відповідно до розробок профілю.

9.5. Екологічна експертиза документації з впровадження нової техніки і технології у видах діяльності та на об'єктах, які входять до переліку таких, що становлять підвищену екологічну небезпеку, здійснюється у дві стадії.

Документація оцінюється попередньо на рівні місцевих органів Міністерства екології і природних ресурсів України, на підвідомчій яким території передбачається первинне впровадження нової технології чи техніки, і проходить остаточну експертизу на рівні Управління державної екологічної експертизи Міністерства екології і природних ресурсів.

В усіх інших випадках – в одну стадію, на рівні еколого-експертних підрозділів місцевих органів Міністерства екології і природних ресурсів України.

Розділ 10. Екологічна експертиза документації з впровадження нових матеріалів і речовин

10.1. Така експертиза може проводитись тільки за документацією на впровадження нових матеріалів і речовин, але не за їх зразками.

10.2. Екологічна експертиза документації з впровадження нових матеріалів і речовин обов'язково проводиться у тих випадках, коли вони призначені для застосування у видах діяльності та на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку.

10.3. Місцевим органам Міністерства екології і природних ресурсів України, на території областей яких передбачається первинне застосування нових матеріалів і речовин, доцільно доручати підготовку робочих матеріалів попередньої оцінки документації по їх впровадженню (за винятком вказаних у п. 10.4 цієї Інструкції) чи проектів можливих висновків державної екологічної експертизи по ній тим науковим, науково-дослідним й іншим організаціям і установам, які за основним профілем своєї діяльності мають необхідні для цього можливості.

10.4. Підготовка висновків державної екологічної експертизи за матеріалами реєстрації пестицидів і агрохімікатів здійснюється Управлінням державної екологічної експертизи Міністерства екології і природних ресурсів України на підставі й з урахуванням результатів розгляду та оцінки їх екологічною експертною групою, створеною Міністерством екології і природних ресурсів, яка розглядає відповідні матеріали за поданням Укрдержхімкомісії.

Оплата робіт здійснюється Укрдержхімкомісією.

10.5. Екологічна оцінка документації з впровадження нових матеріалів і речовин має полягати у виявленні наявності (чи відсутності) впливу на навколишнє природне середовище цих матеріалів і речовин в процесі їх виробництва, практичного використання і застосування, встановленні характеру, інтенсивності і можливих наслідків (прямих і опосередкованих) такого впливу (в разі його наявності), а також припустимості впровадження вказаних матеріалів і речовин, та умов цього впровадження, дотримання яких повинно бути забезпечено.

10.6. При екологічній експертизі документації з впровадження нових матеріалів і речовин обов'язково має бути врахована можливість і повнота утилізації невикористаних залишків цих матеріалів і речовин чи їх екологічно безпечного поховання після закінчення розрахункового строку використання.

Розділ 11. Строки проведення державної екологічної експертизи і термін дії її висновку

11.1. При проведенні державної екологічної експертизи безпосередньо еколога-експертними підрозділами Міністерства екології і природних ресурсів України, підготовці робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації чи проектів експертних висновків спеціалізованими установами та організаціями Міністерства екології і природних ресурсів строк проведення експертизи не має перевищувати 45 календарних днів.

В разі потреби, за рішенням еколого-експертних підрозділів Міністерства екології і природних ресурсів і його органів на місцях, строк може продовжуватися до 60 днів.

У виняткових випадках, залежно від складності проблеми – до 120 днів.

Конкретні терміни підготовки робочих матеріалів попередньої оцінки проектної документації чи проектів експертних висновків залученими до цього організаціями визначаються у кожному окремому випадку договорами між виконавцями і замовниками експертизи.

11.2. При проведенні державної екологічної експертизи з урахуванням попереднього експертного розгляду документації іншими (не підпорядкованими Міністерству екології і природних ресурсів України) науковими, проектно-вишукувальними спеціалізованими організаціями, лабораторіями, творчими колективами, групами, фірмами і таке інше чи спеціально створеними міжгалузевими еколого-експертними комісіями термін здійснення експертизи – до 90 календарних днів.

11.3. При розгляді еколого-експертними підрозділами Міністерства екології і природних ресурсів України і його органів на місцях проектної документації, доопрацьованої і відкоригованої згідно з вимогами раніше виданих висновків державної екологічної експертизи, строки підготовки остаточних висновків державної екологічної експертизи – до 30 календарних днів.

11.4. Термін дії позитивного висновку державної екологічної експертизи – 3 роки від дня його видачі.

Принципово негативний висновок (коли реалізація проекту експертизи визнана недопустимою) – безстроковий.

Висновок, згідно з яким документація направлена на доопрацювання, діє до того часу, доки вимоги еколого-експертного підрозділу органів Міністерства екології і природних ресурсів не будуть виконані.

Розділ 12. Звітність з питань організації і проведення державної екологічної експертизи

12.1. Еколого-експертні підрозділи місцевих органів Міністерства екології і природних ресурсів України звітують перед Управлінням державної екологічної експертизи Міністерства екології і природних ресурсів раз на рік за підсумками експертної діяльності кожного поточного року. Звіти мають надходити до Міністерства екології і природних ресурсів України не пізніше 20 січня наступного за звітним року.

12.2. Звіти складаються з табличних форм № 1 і № 2 (додатки 1 і 2) і пояснювальної записки.

До форми № 2 заносять дані щодо проєктів, реалізація яких визнана недопустимою (але не тих, що повернені на доопрацювання).

У пояснювальній записці наводять дані щодо типових недоліків проєктної документації, яка розглядалась; претензії до конкретних проєктних організацій; даються пояснення щодо позиції експертів стосовно тих чи інших об'єктів; пропозиції з питань організації, проведення і поліпшення експертної роботи.

Розділ 13. Документи, що використовуються при проведенні державної екологічної експертизи

Еколого-експертні підрозділи Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України і його місцевих органів у своїй роботі використовують законодавчі акти України, Укази Президента, постанови і рішення Верховної Ради, Кабінету Міністрів України, діючі будівельні норми і правила, державні будівельні норми України, інші нормативно-технічні та інструктивно-методичні документи, що регламентують питання проєктування і експертизи.

Разом з тим, слід керуватися витягом з Переліку нормативних документів у галузі будівництва, що діють на території України, який затверджено наказом Мінбудархітектури України від 27 квітня 1993 р. № 46 (доведений до місцевих органів Міністерства екології і природних ресурсів листом від 11.11.93 р. № 18-5-837), а також аналогічними переліками, що будуть додатково видаватися Держкоммістобудування.

Загальні результати роботи з державної екологічної експертизи

№ п/п	Розглянуто матеріалів	Кількість	Не погоджено	
			Одиниць	%
Всього:				
1.1	З НИХ: Проектних матеріалів [схем, генеральних планів, техніко-економічних обґрунтувань (розрахунків), проектів і т. ін.]			
1.2	Документації з впровадження нової техніки і технології			
2.	Матеріалів вибору земельних ділянок	При цьому погоджено: ріллі ___ га; (в т.ч. в тимчасове користування) лісів I групи ___ га (в т.ч. в тимчасове користування)	При цьому не погоджено (збережено): ріллі _____ га, лісів I групи _____ га	

Проведено експертиз із залученням інших сторонніх організацій (за дорученнями еколого-експертних підрозділів органів Мінекобезпеки) _____
 Комісіями з позаштатних експертів _____

Примітка. Сума показників за пунктами 1.1 і 1.2 має дорівнювати показнику пункту 1.

Перелік відхилених проектів

№ п/п	Проект	Замовник	Генпроектувальник	Причини відхилення	Примітка
1	2	3	4	5	6

10. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ЕКОЛОГІЧНУ ЕКСПЕРТИЗУ»

Стаття 1. Екологічна експертиза в Україні

Екологічна експертиза в Україні – вид науково-практичної діяльності спеціально уповноважених державних органів, еколого-експертних формувань та об'єднань громадян, що ґрунтується на міжгалузевому екологічному дослідженні, аналізі та оцінці передпроектних, проектних та інших матеріалів чи об'єктів, реалізація і дія яких може негативно впливати або впливає на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, і спрямована на підготовку висновків про відповідність запланованої чи здійснюваної діяльності нормам і вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки.

Стаття 5. Основні завдання екологічної експертизи

Основними завданнями екологічної експертизи є:

- 1) визначення ступеня екологічного ризику і безпеки запланованої чи здійснюваної діяльності;
- 2) організація комплексної, науковообґрунтованої оцінки об'єктів екологічної експертизи;
- 3) встановлення відповідності об'єктів експертизи вимогам екологічного законодавства, санітарних норм, будівельних норм і правил;
- 4) оцінка впливу діяльності об'єктів екологічної експертизи на стан навколишнього природного середовища, здоров'я людей і якість природних ресурсів;
- 5) оцінка ефективності, повноти, обґрунтованості та достатності заходів щодо охорони навколишнього природного середовища і здоров'я людей;
- 6) підготовка об'єктивних, обґрунтованих висновків екологічної експертизи.

Стаття 6. Основні принципи екологічної експертизи

Основними принципами екологічної експертизи є:

- 1) гарантування безпечного для життя та здоров'я людей навколишнього природного середовища;
- 2) збалансованість екологічних, економічних, медико-біологічних і соціальних інтересів та врахування громадської думки;

- 3) наукова обґрунтованість, незалежність, об'єктивність, комплексність, варіантність, превентивність, гласність;
- 4) екологічна безпека, територіально-галузева і економічна доцільність реалізації об'єктів екологічної експертизи, запланованої чи здійснюваної діяльності;
- 5) державне регулювання;
- 6) законність.

Стаття 7. Об'єкти екологічної експертизи

Об'єктами екологічної експертизи є проекти законодавчих та нормативно-правових актів, передпроекти і проектні матеріали документація з впровадження нової техніки, технологій, матеріалів, речовин, продукції, реалізація яких може призвести до порушення екологічних нормативів, негативного впливу на стан навколишнього природного середовища, створення загрози здоров'ю людей.

Екологічній експертизі можуть підлягати екологічні ситуації, що склалися в окремих населених пунктах і регіонах, а також діючі об'єкти та комплекси, що мають значний негативний вплив на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

Військові, оборонні та інші об'єкти, інформація про які є державною таємницею, підлягають екологічній експертизі відповідно до Закону та інших спеціальних законодавчих актів України.

Стаття 12. Форми екологічної експертизи

В Україні здійснюються державна, громадська та інші екологічні експертизи.

Висновки державної екологічної експертизи є обов'язковими до виконання. Приймаючи рішення щодо подальшої реалізації об'єктів екологічної експертизи, висновки державної екологічної експертизи враховуються нарівні з іншими видами державних експертиз.

Висновки громадської та інших екологічних експертиз мають рекомендаційний характер, можуть бути враховані при проведенні державної екологічної експертизи, а також при прийнятті рішень щодо подальшої реалізації об'єкта екологічної експертизи.

Стаття 14. Об'єкти державної екологічної експертизи

Державній екологічній експертизі підлягають:

- 1) державні інвестиційні програми, проекти схеми розвитку і розміщення продуктивних сил окремих галузей народного господарства;

2) проекти генеральних планів населених пунктів, схеми районного планування, схеми генеральних планів промислових вузлів, схеми розміщення підприємств у промислових вузлах і районах, схеми впорядкування промислової забудови, інша передпланова і передпроектна документація;

3) інвестиційні проекти, техніко-економічні обґрунтування і розрахунки, проекти і робочі проекти на будівництво нових та розширення, реконструкцію, технічне переозброєння діючих підприємств; документація з перепрофілювання консервації та ліквідації діючих підприємств, окремих цехів, виробництв та інших промислових і господарських об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, в тому числі військового та оборонного призначення;

4) проекти законодавчих та інших, нормативно-правових актів регулюють відносини в галузі забезпечення екологічної (в тому числі радіаційної) безпеки, охорони навколишнього природного середовища на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей;

5) документація з впровадження нової техніки, технологій, матеріалів і речовин (у тому числі тих, що закуповуються за кордоном), які можуть створити потенційну загрозу навколишньому природному середовищу, здоров'ю людей.

Відповідно до рішень Кабінету Міністрів України, Уряду Автономної Республіки Крим, місцевих Рад народних депутатів чи їх виконавчих комітетів державній екологічній експертизі можуть підлягати екологічні ситуації, що склалися в окремих населених пунктах і регіонах, а також і об'єкти та комплекси, в тому числі військового та оборонного призначення, що мають значний негативний вплив на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

Стаття 15. Спеціальні вимоги до документації на об'єкти державної екологічної експертизи

В документації на об'єкти державної екологічної експертизи має бути передбачено:

1) комплексну еколого-економічну оцінку впливу запланованої чи здійснюваної діяльності на стан навколишнього природного середовища, використання і відтворення природних ресурсів, здоров'я населення, оформлення у вигляді окремого тому (книги, розділу) документації і Заяви про екологічні наслідки діяльності;

2) обґрунтування впровадження сучасних, досконалих нематеріало- і неенергоємних, мало- і безвідходних технологічних процесів;

3) забезпечення комплексної переробки, утилізації і ефективного використання відходів виробництва;

4) заходи щодо економії водних ресурсів, забезпечення ефективного очищення всіх видів стічних вод, а також їх використання для технічних потреб без скидання цих вод у природні водотоки і водойми;

5) дієвість і досконалість передбачуваних заходів щодо охорони атмосферного повітря від забруднення;

6) забезпечення збереження, охорони і відтворення об'єктів рослинного і тваринного світу та природно-заповідного фонду;

7) забезпечення захисту населення і навколишнього природного середовища від шкідливого впливу антропогенних фізичних, хімічних та біологічних факторів.

Стаття 16. Громадська екологічна експертиза

Громадська екологічна експертиза може здійснюватися в будь-якій сфері діяльності, що потребує екологічного обґрунтування, за ініціативою громадських організацій чи інших громадських формувань.

Громадська екологічна експертиза може здійснюватися одночасно з державною екологічною експертизою шляхом створення на добровільних засадах тимчасових або постійних еколого-експертних колективів громадських організацій чи інших громадських формувань.

Стаття 39. Висновки державної екологічної експертизи

Висновки державної екологічної експертизи мають містити оцінку екологічної допустимості і можливості прийняття рішень щодо об'єкта екологічної експертизи та враховувати соціально-економічні наслідки.

Позитивні висновки державної екологічної експертизи після затвердження їх Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України чи його органами на місцях є підставою для відкриття фінансування-проектів і програм чи діяльності.

Реалізація проектів і програм чи діяльності без позитивних висновків державної екологічної експертизи забороняється.

В разі негативної оцінки об'єктів державної екологічної експертизи замовник зобов'язаний забезпечити їх доопрацювання відповідно до вимог еколого-експертного висновку і своєчасну передачу матеріалів на додаткову державну екологічну експертизу.

11. ЕКСПЕРТНЕ ЗАКЛЮЧЕННЯ ПРО ПРИЧИНИ КАТАСТРОФІЧНОГО ПАВОДКА В ЗАКАРПАТСЬКІЙ ОБЛАСТІ 1998 РОКУ

Аналіз природних умов та факторів

Спостереження і аналіз даних багаторічних досліджень засвідчують, що виникнення паводків та інших небезпечних природних явищ на Закарпатті настає в результаті взаємодії цілого ряду природних і антропогенних факторів.

Найважливішими серед них є гідрометеорологічні (інтенсивні і тривалі дощі на всій площі водозборів, характер надходження води до русел річок тощо), які у поєднанні з особливостями поверхні водозборів (крутизна і величина схилів, незначна глибина залягання материнських порід, розчленованість рельєфу) та гірською будовою долин рік відіграють домінуючу роль у створенні умов для катастрофічних природних явищ, у тому числі паводків, селів та зсувів. Ці процеси набирають загрозливого характеру при інтенсивних тривалих опадах і бурхливому сніготаненні.

Селеві потоки простежуються в гірських районах області і формуються в основному у літній період під час інтенсивних дощів. Проте на Закарпатті селі можливі і взимку, коли сніготанення супроводжується рідкими чи змішаними атмосферними опадами.

Згідно з генетичною класифікацією на території області виділений південно-західний селенебезпечний район (басейн правобережних приток Тиси).

Слід відзначити, що в Карпатах найгустіша в Україні гідрографічна мережа. Для гірських річок Карпат паводки різного генезису характерні протягом усього року.

Територія перерізана густою мережею річок. Середня густина річкової мережі $1,7 \text{ км}^2$. Усього в області протікає 9426 річок і потічків сумарною довжиною 19793 км. 153 річки мають загальну довжину 3545 км. Із них чотири – Тиса, Боржава, Латориця і Уж мають довжину понад 100 км кожна.

Усі річки Закарпаття належать до басейну р. Тиси – найбільшої притоки Дунаю. В межах області довжина Тиси становить 201 км при загальній довжині 966 км. На території області вона приймає основні праві притоки: річки Косовська (41 км), Тересва (56 км), Теремля (91 км), Ріка (92 км), Боржава (106 км). Площа водозбірної басейну р.Тиси в межах області – 12760 км^2 . (загальна – 156400 км^2).

Оскільки Українські Карпати і Закарпаття, зокрема, належать до зливонебезпечних районів Європи, тут завжди є потенційна небезпека виникнення паводків.

Паводки в карпатських річках повторюються 4-5 разів на рік.

Частота їхнього формування в багаторічному розрізі підпорядковується певним закономірностям, які проявляються у чергуванні періодів підвищеної та низької водності. Саме в періоди підвищеної водності паводки набувають загрозливого, нерідко катастрофічного характеру.

На 90-ті роки нинішнього століття припадає період підвищеної водності, який прийшов на зміну періоду низької (1982-1990рр). У цей час формувалися високі паводки, що охоплювали не тільки Закарпаття (1992, 1993), а й Прип'ять (1993); Німеччину (1994); Польщу, Чехію, Словаччину, Німеччину, басейн Дністра (1997); Закарпаття, Дністер, Словаччину, Німеччину (1998).

За післявоєнний час на Закарпатті простежувався цілий ряд високих паводків, що завдали значних збитків господарству. Це паводки 1947, 1957, 1970, 1980, 1992 (2), 1993, 1995 (2) років.

Причини катастрофічного паводка

Катастрофічний дощовий паводок руйнівної сили, який сформувався в період з 4 по 8 листопада 1998 року на сприятливому гідрометеорологічному підґрунті за своїми характеристиками та величиною завданих збитків досяг, а в ряді пунктів перевищив усі попередні паводки за період спостережень. Виникнення катастрофічного паводка пов'язано з такими факторами:

1. Висока попередня водність річок;
2. Перезволоження ґрунтів та елювіально-делювіальних ґрунтоутворюючих порід;
3. Інтенсивні і тривалі опади, якими зумовлено підвищення рівня води в річках на початку листопада.
4. Стан господарського освоєння та використання природних ресурсів регіону заліснення.

Літньо-осінній сезон на Закарпатті був дощовим. За даними спостережень усіх, без винятку, метеорологічних станцій щомісячна кількість опадів перевищувала норму, а на серпень-жовтень випало від 1,3 - 1,5 норми опадів. Підвищення води розпочалося 4 листопада, на фоні попереднього паводка, який сформувався на річках Закарпаття наприкінці жовтня.

На Тисі, поблизу Тячева та Вилока, загальне підвищення рівня води в створах гідрологічних постів досягало 1,7-3,6 метрів, на Латориці поблизу Мукачева - 4,1-6,1 м. Рівень води в 13 створах перевищив історичні максимуми.

По всій території області на малих річках і потічках (струмках) у населених пунктах формувалася значний місцевий стік, що спричинило затоплення понижених місць.

Водозахисна і водорегулююча роль лісових екосистем проявляється шляхом затримання вологи кронами і стовбурами, транспірації, випаровування з поверхні ґрунту і підросту ґрунтового поглинання. Враховуючи перезволожений літньоосінній період та завершення вегетаційного періоду ця роль була значно знижена. Проведене обстеження наслідків паводка дає підстави констатувати, що інтенсивні паводки простежувались на водозборах різної залісненості. Так, водозбір р. Ріки до Міжгір'я має 45 % лісистості, Терєблї до Колочави – 64 %, Чорної Тиси до Ясіня – 75 %. Максимальні ж рівні води в цих ріках 5 листопада, незалежно від лісистості на 1,8 - 2,6 м перевищували передпаводкові показники. Навіть при суцільній залісненості стиглим буковим лісом на стаціонарі "Свалява" сформувався небувалий паводок, який спричинив руйнацію та винос обломкового матеріалу на бетонні споруди стаціонару. Згідно з вказаним обстеженням, якоїсь закономірності щодо приуроченості зсувів, селей і інших шкідливих явищ щодо лісових чи нелісових ділянок або місць рубок не простежується.

Природні причини паводка

1. Складна гідрометеорологічна ситуація (кількість опадів вище норми, їхня інтенсивність і тривалість) після вологих літа та осені, що спричинило насичення ґрунту вологою і зменшення його водопоглинальної здатності та водопроникності.

2. Геолого-орografічні та гідрогеологічні умови, які постійно призводять до формування різноманітних зсувів, обвалів та селів у гірських та прилеглих до них районах.

3. Високий енергетичний потенціал гірського рельєфу, який поступово збільшується в зв'язку з сучасним підвищенням гір. Постійна активність, нестійкість окремих частин гірських масивів унаслідок сейсмічної активності надр та їхньої нерівномірної напруженості в окремих тектонічних зонах, і вузлах у комплексах з активними ерозійними процесами.

4. Особливості гідрогеологічних умов, що зменшують зчеплення окремих частин блоків порід в умовах активного впливу гравітаційних сил.

5. Зниження міцності порід, що складають схили в зв'язку з їхніс вивітрюванням.

6. Припинення вегетації, опадання листя з дерев і висихання трав на луках, тобто період різкого зменшення здатності рослинного покриву затримувати дощові води, їхнього зворотного випаровування в атмосферу і припинення транспірації – потужного трансформатора вологи. Значна крутизна схилів, близьке залягання водонепроникних гірських порід створюють надзвичайно сприятливі умови для швидкого стікання води. Ці процеси набирають загрозливого характеру при зливах та бурхливому сніготаненні.

7. Підвищення температури повітря після попередніх снігопадів, спричинило танення снігу на верхніх частинах гірських схилів і сприяло додатковому надходженню води до гірських річок.

8. Висока водність річок перед паводком пов'язана з проходженням паводка в кінці жовтня.

Антропогенні причини паводка

На розміри наслідків паводка вплинули антропогенні втручання, невідповідне для гірських умов протягом майже 200 років ведення водного, лісового і сільського господарства, порушення технології виконання культуротехнічних робіт, що мали місце в області до 80-х років з метою поліпшення природних сіножатей і пасовищ. Унаслідок цього деревно-чагарникова рослинність разом з родючим шаром ґрунту згорталися у вали важкою технікою і механізмами, що сприяло виникненню водної ерозії земель та збільшенню поверхневого стоку. Основні причини паводка:

– розорювання крутосхилів у гірських районах, де формуються паводки;

– знищення приполонинних лісів, створення величезних (в Українських Карпатах понад 100 тис. га) післялісових високогірних лук (полонин), особливо на полонинському хребті (полонини Рівна, Боржава, Красна, Свидовець та ін.), зниження верхньої межі лісу з 1400 до 1200 метрів;

– тривале використання полонин під пасовища, що погіршило водно-фізичні властивості й посилило процеси збільшення поверхневого стоку у верхів'ях;

– відсутність водосховищ на гірських ріках, призначених насамперед регулювати річковий стік у періоди інтенсивних опадів та можливих паводків;

– інтенсивна лісоексплуатація у післявоєнні роки (переруби досягли 2-3 розрахункових лісосік, зрідження лісостанів на окремих площах до повноти 0,6), погіршення санітарного стану, особливо хвойних лісів і зменшення їхньої водотрансформаційної функції;

– транспортування деревини при лісорозробках продовжує проводитись із застосуванням застарілих технологій, що спричиняє ряд негативних явищ – ерозію ґрунту, пошкодження підросту. В результаті все це призводить до зменшення водорегулювання та забруднення річок;

– необґрунтоване кар'єрне видобування гравійно-піщаних матеріалів із русел річок та в їх долинах призводить до активізації ерозійних руслових процесів, деформації русла, що становить загрозу для господарських об'єктів та гідротехнічних споруд;

– порушення режиму господарювання у водоохоронних зонах та прибережних захисних смугах річок; забудова заплав гірських річок аж до їхніх русел; зрушення прируслової природної чагарникової рослинності, надмірний випас худоби на прилеглих схилах;

– будівництво в населених пунктах здійснювалось в основному відповідно до рішень генеральних планів з урахуванням існуючих інженерно-захисних споруд або тих, що передбачені проектами. Проте відставання темпів спорудження захисних споруд, а також їхнє руйнування під час паводка в містах Ужгород, Мукачево, Тячів, Рахів, Іршава та в селах Берегівського, Виноградівського, Рахівського, Тячівського та інших районів призвели до важких наслідків;

– розміщення житлових будинків на шляхах гірських потоків, у місцях зсувів та селенебезпечних ділянок у селах Тячівського району, а також самовільне будівництво житлових будинків на небезпечних земельних ділянках, які були зруйновані паводком;

– неповне виконання заходів з інженерного захисту територій на річкових водозборах, передбачених схемою районного планування Закарпатської області, проектами Виноградівського, Хустського, Іршавського та Ужгородського районів; відсутність пропозицій щодо інженерного захисту територій у проектах районного планування Тячівського, Міжгірського та Велико-Березнянського району та в більшості проектів планування сільських поселень; недосконалість окремих застарілих генпланів населених пунктів та проектів районного планування, де, як правило, невизначені лінії катастрофічного затоплення території, а також прибережні захисні смуги річок та струмків.

Примітка. До 1960 року вирубувалося 3,2 млн. м³ деревини з недостатнім застосуванням екологічно-безпечних технологій лісозаготівлі. Одночасно формувалася склад лісових насаджень некорінних (природних) порід, тобто формувалися лісові монокультури, в основному із ялини, які не мають достатніх захисних функцій в гірських умовах Закарпаття.

Історично планування і забудова населених пунктів на Закарпатті відбувалися в умовах нестачі придатних для землеробства територій.

Населені пункти останніми роками розвивалися здебільшого відповідно до генпланів за рахунок реконструкції існуючої забудови, а нове будівництво здійснювалося на вільних територіях у периферійних районах, які постраждали значно менше (в основному зруйновано споруди 40-60 років будівництва).

Недостатня готовність до надзвичайних ситуацій

До них відносять:

- затори у руслах річок, створені гравійно-галичними відкладами, що накопичувались під час щорічних паводків і своєчасно не усувалися;
- забудову території в зоні затоплення паводками частої повторюваності без урахування рівня готовності захисних споруд;
- відсутність законодавчої та нормативно-правової бази щодо впровадження страхування в разі проживання в умовах техногенного та природного ризику;
- відсутність санітарних заходів на гірських річках, а саме: прибирання підмитих дерев, кореневищ, хмизу. Навіть при невисоких паводках ця маса утворює тимчасові затори, які забивають водопропускні створи мостів і споруд і спричинюють різкі локальні підвищення рівня води, а потім руйнування споруд і додаткову паводкову хвилю;
- невизначення в натурі меж охоронних зон і прибережних захисних смуг, як цього вимагає Водний кодекс України;
- недостатню увагу узгодженню технічних умов під забудову з місцевими органами водного господарства;
- недостатню роботу засобів масової інформації щодо підвищення екологічної і загальної культури населення;
- недостатньо розвинута система оповіщення людей.

Невиконання у повному обсязі комплексної програми проведення протипаводкових заходів на 1994-2000 рр.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.94 р. №37 "Про комплексну програму проведення протипаводкових заходів на 1994-2000 роки" розроблена комплексна програма проведення протипаводкових заходів на території Закарпатської області. За цей строк програмою передбачалось побудувати 200 км. захисних дамб, 51 км берегоукріплень, відрегулювати 162 км русел річок.

Однак через вкрай нестабільне і недостатнє фінансування з самого початку реалізації заходів, передбачених програмою, побудовано лише 33 км. дамб (17%), закріплено 20 км берегів річок (39%), відрегульовано 41 км русел (25%).

Бюджетні асигнування на протипаводкові заходи з року в рік скорочувались і досягли критичної межі. У 1998 р. жоден об'єкт не було введено в експлуатацію. Коштів не вистачає навіть на ліквідацію пошкоджень протипаводкових споруд, що будуються.

Невиконання в передбаченому обсязі комплексної програми проведення протипаводкових заходів на 1994-2000 рр. на території Закарпатської області є однією з причин важких наслідків катастрофічного паводка.

Загальний висновок

Закарпатський паводок листопада 1998 року – це передусім стихійне явище, зумовлене одночасною співдією природних чинників (вологе літо й осінь і насичення ґрунту вологою, припинення вегетації і зменшення водотрасформаційної здатності рослинного покриву, потужні зливи і танення снігу), наслідки якого були посилені факторами антропогенного впливу.

Найбільш небезпечними районами активізації геологічних процесів на Закарпатті є Рахівський, Тячівський, Міжгірський, Воловецький, Хустський та Іршавський райони.

Цикл активізації зсувних і селевих процесів прогнозується в період весняних паводків. Дальша часткова їх активізація можлива вже при зимових відлигах. У зв'язку з цим необхідне постійне спостереження за зсувонебезпечними схилами, насамперед поблизу населених пунктів уздовж комунікацій і селенебезпечних місць.

Існує висока імовірність, що в наступні 8-10 років буде тривати період підвищеної водності на річках України, передусім у західному регіоні, з неодноразовим проходженням високих паводків.

Необхідно підкреслити, що збіг негативних природних чинників, які призвели до надзвичайної ситуації у листопаді 1998р., не є максимальним. Аналіз палеогеологічних і палеогеографічних процесів засвідчує, що слід бути готовими до значно більших негативних надзвичайних ситуацій, пов'язаних з аномальною водністю, небезпечними екзо- та ендегенними геологічними процесами в Закарпатті.

Основними способами запобігання існуючій загрозі тяжких наслідків імовірних наступних паводків є гідротехнічне впорядкування території Закарпаття, впровадження еколого-безпечних технологій ведення водного, сільського та лісового господарства.

Для впорядкування господарської діяльності на водозборах річок Закарпатської області, виконання інженерно-біотехнічних заходів у межах водоохоронних зон і прибережних захисних смуг, які зазнають руйнівної дії вод від повеней і паводків, необхідно відновити службу технічної експлуатації гірських річок з розробкою нормативно-правових документів щодо її діяльності.

Доцільно здійснити заходи щодо переорієнтації господарського комплексу гірської частини Закарпаття в бік розвитку екологічно-безпечних видів діяльності, зокрема розширення рекреаційного використання лісів та збільшення площі природно-заповідних територій. З метою створення сприятливих умов для розвитку туристично-рекреаційної індустрії створити у верхів'ях басейну р. Тиси спеціальні еколого-економічні зони, в першу чергу на території Рахівського району.

Для ліквідації наслідків катастрофічного паводка листопада 1998 року в Закарпатській області і з метою запобігання їхній руйнівній дії в майбутньому необхідно розробити комплексну Державну програму для Карпатського регіону, яка має включати:

- вдосконалення законодавчо-правової бази;
- інженерно-технічні заходи;
- організаційні заходи;
- науково-технічне забезпечення;
- фінансове і економічне обґрунтування заходів;
- підвищення екологічної свідомості і інформованості населення;
- міжнародне співробітництво.

Післяпаводковий стан в Тячівському районі

Внаслідок повені 5 листопада 1998 року, зсувних процесів народному господарству Тячівського району нанесено збитків на суму, що перевищує 140 млн. грн. Загибло 5 осіб, одна мешканка села Лопухово зникла

безвісті. Знесено 72 будинки, в яких проживало 87 сімей, визнано аварійними 88 житлових споруд, де мешкало 104 сім'ї. Негайному переселенню підлягають мешканці 34 будинків через активізацію зсувів.

Зруйновано або пошкоджено 55 мостів і місточків, 112,7 км автомобільних шляхів, виведено з експлуатації вузькоколіїну залізницю (виявилися відрізнаними від центру селище Усть-Чорна, села Комсомольськ, Красна, Лопухово, Руська Мокра, Пригід, Фонтеняси); було порушено лінії зв'язку, енерго- та газопостачання.

Після паводка відбулась активізація зсувів. Так, наприклад, у Вільхівчику (присілку села Вільхівці) в результаті обвалу великої маси землі було знесено чотири хати. Загинула сім'я з чотирьох осіб. Найкритичніша ситуація в селі Руська Мокра – під загрозою знесення знаходиться 80 хат. Трохи ліпший стан в с.мт. Дубове – 26 хат. В Ганичах переселенню підлягають лише 2 будинки.

Розпочато відселення мешканців знесених та аварійних будинків, а також із зон активних зсувів, розпочато відновлювані роботи. Створена комісія з розподілу гуманітарної допомоги. Станом на 5 грудня 1998 року були забезпечені медикаментами, одягом, продуктами харчування всі, кому внаслідок повені нанесено значних збитків. Розпочалося накопичення тримісячного запасу продуктів для осіб, які відселені з власних будівель. Відновлено автомобільне сполучення з усіма населеними пунктами, відпала потреба у доставці вантажів гелікоптерами. Розпочато роботи з відбудови зруйнованих і зміцнення існуючих дамб у селах Нерестиця, Вільхівці, Добрянське, Калини, Криве, Лопухово, Терново силами спеціалізованих організацій та громадськості.

У роботі з ліквідації екологічного лиха мали місце й певні недоліки: затягнуто процес надання грошової допомоги та страхових відшкодувань потерпілим, не були вжиті необхідні заходи для збору об'єктивної інформації про нанесені збитки, масштаби руйнувань, недостатнє забезпечення необхідними матеріальними і технічними ресурсами. Ефективне використання тракторів і автомобілів, які перебувають у приватній власності, гальмувалося відсутністю паливно-мастильних матеріалів. Незважаючи на прогресуюче безробіття, реально не використовуються кошти, виділені Центру зайнятості для виконання громадських робіт.

Ніде не приступили до визначення перспективних для забудови площ, щоб задовільнити заяви осіб, які під час повені втратили житло. Лише розпочато роз'яснення умов одержання безпроцентних кредитів. У ряді населених пунктів немає ділянок для індивідуального будівництва.

Потрібно ще раз підкреслити, що, на думку фахівців, "збіг негативних природних чинників, які призвели до надзвичайної ситуації у листопаді

1998 року, не є максимальним. Аналіз палеогеологічних і палеогеографічних процесів засвідчує, що слід бути готовими до значно більших негативних надзвичайних ситуацій, пов'язаних з аномальною водністю, небезпечними екзо- та ендегенними геологічними процесами в Закарпатті”.

Тому гідротехнічне впорядкування території Закарпаття, впровадження екологічнобезпечних технологій ведення водного, сільського та лісового господарства дадуть змогу захистити Закарпаття від ймовірних паводків.

Примітка: автори експертного заключення: від Міністерства екології і природних ресурсів В.Шевчук; МНС – В.Пшчук; Держбуду – В.Гусаков; Держкомгеології – І.Ткач; Держкомгідромет – В.Ліпінський; Держводгоспу – К.Калієв; НАН України – В.І.Лестопадов; Держлісгоспу – В. Самоплавський.

ЗАЯВА

ПРО ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ДІЯЛЬНОСТІ _____

1. Заява про екологічні наслідки (ЗЕН) – це документ, в якому мають бути відображені:

- основні результати проведення досліджень і робіт з оцінки впливу запланованої діяльності на навколишнє природне середовище (ОВОС) з урахуванням екологічного ризику і висновки, що зроблені на їх основі;
- очікувані наслідки найбільш значних впливів на навколишнє природне середовище, що відповідно до проектних розрахунків будуть мати місце при реалізації запропонованого проектом варіанта технічних рішень;
- зобов'язання замовника зі здійснення запроєктованої діяльності в строгій відповідності до вимог охорони навколишнього природного середовища і перелік заходів, які мають гарантувати виконання цих зобов'язань на весь період здійснення запроєктованого виду господарської діяльності.

2. Оформлення і зміст “Заяви про екологічні наслідки”:

- титульний лист;
- дані про мету і необхідність пропонованого виду господарської діяльності;
- опис найбільш значних впливів на навколишнє середовище і передбачуваних наслідків при здійсненні рекомендованого проектом варіанту технічних рішень, в т.ч. при аварійній ситуації;
- кількісні показники рівня потенційної екологічної загрози намічуваної господарської діяльності;
- перелік передбачених проектом заходів, що мають гарантувати проведення даного виду діяльності відповідно до природоохоронних норм і правил на весь період її здійснення;
- формулювання зобов'язань з проведення господарської діяльності відповідно до екологічних вимог і даних про необхідні для цього засоби (технічні, сировинні, фінансові та ін.) і про організації (особи), відповідальні за їхнє виконання.

3. Форма викладу – коротка, ясна, без формул; цифровий матеріал – невеликий, з відображенням тільки кінцевих результуючих розрахунків з необхідними коментарями.

Загальний обсяг “Заяви про екологічні наслідки” не має перевищувати 15 сторінок.

4. Матеріали “Заяви про екологічні наслідки” підписують замовник і генеральний проектувальник і скріплюють печатками.

ЗАЯВКА

на державну екологічну експертизу

1. Найменування замовника, органу, що здійснює функції управління майном замовника, адреса, телефон _____

2. Найменування об'єкта державної екологічної експертизи (для підприємств, установ, організацій – адреса, телефон) _____

3. Найменування органу, що затверджуватиме документацію _____

4. Інформація про розробника документації, що буде передана на державну екологічну експертизу (найменування організації, адреса, телефон або прізвище автора, його адреса, телефон) _____

5. Перелік документації, що буде передана на державну екологічну експертизу _____

6. Вартість розробки документації чи проектно-кошторисна вартість розробки проекту, що будуть передані на державну екологічну експертизу (млн.гр.) _____

7. Інформація про розробника розділу оцінки впливу на стан навколишнього природного середовища (найменування організації, її підпорядкування, адреса, телефон) _____

8. Перелік організацій, з якими погоджено документацію, або умови впровадження нових матеріалів і речовин _____

9. Найменування і обсяги продукції, що виготовляється або буде виготовлятися _____

10. Орієнтовний термін передачі документації на розгляд _____

(підпис відповідальної особи)

МП (дата подання заявки)

ВИСНОВОК

державної екологічної експертизи

1. Загальні відомості

- 1.1. Назва проектних матеріалів, стадія проектування _____
- 1.2. Назва об'єкта, реквізити (адреса, телефон) _____
- 1.3. Відомча належність _____
- 1.4. Назва проектної організації, реквізити (адреса, телефон) _____
- 1.5. Рік випуску документації _____
- 1.6. Дата надходження матеріалів на розгляд _____
вхідний № _____
- 1.7. Загальна кошторисна вартість будівництва складає _____
вартість будівельно-монтажних робіт _____
витрати на будівництво природоохоронних об'єктів і здійснення
природоохоронних заходів _____
- 1.8. Передбачено черговість будівництва _____
- 1.9. _____
- 1.10. Вид і об'єм продукції, що виготовляється _____
- 1.11. _____
- 1.12. Назва організацій у яких проектні матеріали пройшли
погодження та які видали технічні умови _____
- 1.13. _____

2. Аналіз проектних матеріалів

- 2.1. Інформація про площадку розміщення об'єкта, раціональне
використання та охорону земельних ресурсів _____
- 2.2. Дані про технологію виробництва з точки зору її безвідхідності _____
- 2.3. Відомості про запропоновані рішення відносно утилізації і екологічно
безпечного поховання відходів, запобігти утворенню яких
неможливо _____
- 2.4. Дані про прийняті рішення щодо водопостачання, каналізації,
охорони і раціонального використання водних ресурсів _____

2.5. Відомості про заходи, що передбачаються по захисту від забруднення атмосферного повітря та їх ефективність _____

2.6. Інформація про заходи по захисту флори і фауни, охороні ландшафту _____

2.7. Дані про наявність шуму, вібрації, електричних і електромагнітних полів, про заходи по запобіганню шкідливому впливу цих фізичних факторів _____

2.8. Наявність матеріалів ОВД та їх відповідність вимогам регламентуючих документів _____

3. Зауваження та пропозиції до проектних матеріалів

3.1. Виявлені недоліки і порушення вимог діючих законодавчих актів, нормативно-технічних документів, рекомендацій, інструктивно-методичних документів _____

3.2. Вимоги і пропозиції експертного органу _____

Висновок державної екологічної експертизи

Державне управління охорони навколишнього природного середовища Міністерство екології і природних ресурсів України по області за результатами державної екологічної експертизи _____

Начальник Держуправління _____ / /

Експерти: _____

тел. 72-59-73